

USTAVNOSUDSKI POGLED NA IZVRŠENJE PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Sanja Trgovac*

Sidonija Grbavac**

dr. sc. Sandra Marković***

UDK 341.645.2(4)

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.39.1.21>

Ur.: 9. siječnja 2018.

Pr.: 19. veljače 2018.

Pregledni znanstveni rad

Sažetak

*U radu se navode nadzorni mehanizmi, ustanovljeni radi jamstva izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava i odluka o uvjetima prijateljskog rješenja spora. Ukazuje se na obveze koje iz tih presuda i odluka proizlaze za odgovorne države stranke te se naglasak stavlja na ustavnosudski aspekt ove značajne teme u okviru zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda. Naglašava se vrijeme koje je Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u primjeni u Republici Hrvatskoj te se ukazuje na važnost interpretativne uloge sudova, s posebnim osvrtom na Ustavni sud Republike Hrvatske i ESLJP-a. Tema se analizira pretežno s ustavnosudskog aspekta, nastavljajući se na temelje koje je u ovom području, u Republici Hrvatskoj, postavila Omejec, uvodeći na velika vrata Europski sud za ljudska prava u ustavne vidike i gradeći, uz sebe, okosnicu stručnjaka, praktičara i osoba kojima je ustavno pravo i ustavno sudovanje poziv, a ne samo profesionalna okupacija. Rezultat je to petnaestak godina analiziranja i stvaranja dijelova ustavnosudskog i ustavnopravnog mozaika ustavnog i konvencijskog prava. Temelje i upoznavanje s izvršenjem presuda ESLJP-a pronalazimo u stalnom štitu na stolu, konvencijskim pravom angažiranog pravnika, knjizi autorice Omejec, kojom je detaljno analiziran strasbourgški *acquis*. Stoga se u ovom radu, upućujući na to nezaobilazno štivo, nastavlja sa stajalištima Ustavnog suda i utjecajem riječi ESLJP-a.*

Ključne riječi: *Ustavni sud, Europski sud za ljudska prava, praksa, vladavina prava, Ustav, Konvencija, Odbor ministara.*

* Sanja Trgovac, dipl. iur., viša ustavnosudska savjetnica-mentorica; sanja_trgovac@usud.hr.

** Sidonija Grbavac, dipl. iur., odvjetnica u Zagrebu; sidonija.grbavac@gmail.com.

*** Dr. sc. Sandra Marković, odvjetnica u Zagrebu; sandra_68_m@hotmail.com.

1. UVOD

Vladavina prava, kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustav)¹, kroz razmatranja ustavnih, a potom i konvencijskih prava, provlači se kao nit koja povezuje našu profesionalnu preokupaciju analiziranja raznih aspekata ustavnog i konvencijskog prava. Brojni su međunarodni instrumenti koji pridonose zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Jedan od njih, na temelju kojeg promatramo razvoj međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, i u praksi sudova i u teoriji, svakako je Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Konvencija).² Konvencija je utvrdila poseban sustav odgovornosti države, koji se ne iscrpljuje samo u tome da se presudom Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu (u daljnjem tekstu: ESLJP) utvrdi povreda konvencijskog prava, nego da država snosi odgovornost i za repariranje posljedica takve povrede.³ Svrha mehanizma zaštite ljudskih prava i sloboda na području Europe nije samo utvrđivanje povrede konvencijskog prava. Presudom ESLJP-a postupak zaštite ljudskih prava se ne dovršava, ona je polazna točka postupka koji bi trebao učiniti prava i slobode zajamčene Konvencijom stvarnim i djelotvornim.⁴ Danas više nego prije, posebice nakon stupanja na snagu Protokola br. 14 (1. lipnja 2010.), izvršenje presuda ESLJP-a smatra se ključnim elementom koji će unaprijediti europski sustav zaštite ljudskih prava.⁵ Potpuno izvršenje presuda povećat će njihovu učinkovitost te pridonijeti

- 1 Članak 3. Ustava Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/90., 135/97., 113/00., 28/01., 76/10. i 5/14.
- 2 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine - Međunarodni ugovori broj 18/97., 6/99. - pročišćeni tekst, 8/99. - ispravak, 14/02. i 1/06.
- 3 O pitanjima održivosti konvencijskog sustava J. Omejec ističe: "Potaknuti uočenim problemima koji ugrožavaju ostvarenje temeljenih ciljeva zbog kojih je konvencijski sustav zaštite ljudskih prava stvoren, na trećem samitu Vijeća Europe, održanom u Varšavi 16. i 17. svibnja 2005., čelnici država i vlada odlučili su osnovati Skupinu mudrih ljudi (Group of Wise Persons), sastavljenu od eminentnih pravnih stručnjaka, koja bi trebala razmotriti korake što bi se trebali poduzeti radi osiguranja daljnje održivosti nadzornog sustava Konvencije, a osobito daljnjeg nesmetanog rada Europskog suda.(...)". Jasna Omejec, Vijeće Europe i Europska unija – institucionalni i pravni okvir, Novi informator, Zagreb, 2008., str. 271. i 272.
- 4 ESLJP, npr. u presudi *Oluić protiv Hrvatske* od 20. svibnja 2010., (zahtjev br. 61260/08), navodi: "47. Sud ponavlja da je namjera Konvencije jamčiti prava koja su "praktična i djelotvorna", a ne "teorijska i iluzorna" (vidi, između mnogo drugih izvora, predmet *Papamichalopoulos and Others v. Greece*, 24. lipnja 1993., Series A br. 260-B, § 42)."
- 5 Zoran Burić, "Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava – u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj UIII-3304/2011 od 23. siječnja 2013.", Zagrebačka pravna revija, vol.2, br.1, travanj 2013., str. 110 (<http://revija.pravo.unizg.hr/index.php/zpr>, pregledano 12. prosinca 2017.), navodi: "Pravna obvezatnost konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava (dalje: Europski sud) utemeljena je na odredbi članka 46. stavka 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Europska konvencija, Konvencija). Sukladno toj odredbi, "visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke". Tom odredbom učinci konačne presude Europskog suda ograničeni su na stranke u sporu pred Europskim sudom, odnosno djeluju *inter partes*. Sama Konvencija ne priznaje konačnim presudama Europskog suda učinak *erga omnes*, odnosno Konvencija ne predviđa pravnu obvezatnost presuda

smanjenju broja predmeta pred ESLJP-om.⁶ Države su, naime, obvezne poduzeti ne samo mjere u odnosu na osobu kojoj je utvrđena povreda konvencijskog prava, nego i opće mjere, kako bi se izbjeglo ponavljanje sličnih povreda u budućnosti. Presude ESLJP-a, u kojima taj sud utvrdi povredu Konvencije, deklaratorne su naravi. ESLJP nema ovlast ukinuti presude domaćih sudova niti ukinuti domaći propis, već jedino može utvrditi povredu nekoga konvencijskog prava. ESLJP tumači i neposredno primjenjuje Konvenciju.⁷ Međutim, u skladu s načelom supsidijarnosti ostavlja se odgovornim državama da odrede potrebne mjere za izvršenje takve presude. Primarno su one odgovorne za postupak izvršenja, a smatra se da su državne vlasti te koje kvalitetnije mogu procijeniti i odlučiti koje mjere treba poduzeti unutar svog pravnog sustava. Nadzor nad izvršenjem presuda i odluka ESLJP-a povjeren je Odboru ministara Vijeća Europe, najvažnijem političkom, regulatornom i izvršnom tijelu Vijeća Europe.^{8/9} Odgovornost za primjenu Konvencije tako dijele ESLJP, države i Odbor ministara. Važnost ove teme prepoznajemo ponajprije u činjenici da

Europskog suda i za one ugovorne stranke koje nisu bile stranke u konkretnom postupku pred Europskim sudom. (...). Ipak, danas prevladava shvaćanje da konačne presude Europskog suda imaju i (barem *de facto*) *erga omnes* učinak. (Bilješka 4. “Zupančić, Boštjan M., Constitutional Law and the Jurisprudence of the European Court of Human Rights: An Attempt at a Synthesis, German Law Journal, br. 2/2001, § 4, dostupno na: <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11&artID=30> (11. III. 2013.).”)

6 Jasna Omejec, “Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, strasbourgški *acquis*”, 2. dopunjeno izd., Novi informator, Zagreb, 2014., str. 403. navodi: “Slično razvitku sustava sudskog nadzora nad primjenom Konvencije, razvitak sustava nadzora nad izvršenjem presuda Europskog suda može se podijeliti u dva povijesna razdoblja. Prvo razdoblje trajalo je od 1954. do 1. 11. 1998., to jest do stupanja na snagu Protokola br. 11, kad započinje drugo razdoblje.”

7 Vidi: članci 19. i 32. stavak 1. Konvencije.

8 Vijeće Europe (VE) je regionalna (europska) međunarodna organizacija političkog karaktera, koja djeluje na načelima institucionalizirane suradnje zasnovane na međunarodnom ugovoru javnopravne naravi koji sklapaju suverene države. Osnovana je 5. svibnja 1949. u Londonu. Iako se ubraja u tradicionalne međunarodne organizacije pojedini autori smatraju da ima elemente nadnacionalne organizacije, ponajprije zbog toga što su države članice prenijele na ESLJP dio svoje sudbene jurisdikcije. Hartley smatra da se VE može smatrati novom vrstom ojačane međunarodne organizacije koja ima stvarnu moć nad svojim državama članicama, iako manje naprednom od EU-a. Prema Hartleyu najvažnije obilježje tradicionalne međunarodne organizacije je to da je ona u biti samo jedan od oblika institucionalizirane međudržavne suradnje. Počiva na načelu da nijedna država članica ne može biti obvezana na nešto bez svoje suglasnosti. Ukoliko se odluke usvajaju većinom glasova, one predstavljaju samo deklaracije. Ako odluke trebaju imati “zube” tada na njih mora dati suglasnost svaka država članica. Više u: Jasna Omejec: Vijeće Europe i Europska unija – institucionalni i pravni okvir, op. cit., str. 50.-52.

Odbor ministara čine ministri vanjskih poslova država članica. Imaju svoje zamjenike, koji su u pravilu osobe povezane sa Strasbourgom (poput veleposlanika ili stalnog predstavnika). U ime RH to je Miroslav Papa, izvanredni i opunomoćeni veleposlanik. Odbor ministara zasjedna na razini ministara (jednom godišnje) i na razini zamjenika (oni zasjedaju 3 puta mjesečno, srijedom; posebne sastanke 4 puta godišnje po nekoliko dana imaju u vezi s izvršenjem presuda ESLJP-a) Vidi: <http://www.coe.int/en/web/portal/home> (pregledano 5. studenog 2017.).

9 Vidi i: Matthias Herdegen, *Europsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2003., str. 10. i dr.

o izvršenju presuda ESLJP-a ovisi i djelotvornost i učinkovitost sadržaja i značaja zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, koji proizlaze iz Konvencije. Ona je živi organizam te stajališta koja iščitavamo iz presuda i odluka ESLJP-a, bitno nadograđuju zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.¹⁰ Konvencija je stupila na snagu, za Republiku Hrvatsku¹¹ 5. studenoga 1997. Dakle, dvadeset je godina njezine primjene u Republici Hrvatskoj.¹² Presude ESLJP-a imaju dalekosežne posljedice.¹³ Uz veliki značaj kojeg imaju za pojedinca, podnositelja zahtjeva, kojim je utvrđena povreda nekoga konvencijskog prava te presude zahtijevaju i sustavne promjene da bi se spriječila buduća kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda. U presudi *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*¹⁴ veliko vijeće ESLJP-a objasnilo je bitna obilježja djelovanja konvencijskoga nadzornog sustava. U presudi se navodi: “Sud ističe da je mehanizam zaštite ustanovljen Konvencijom supsidijaran u odnosu prema nacionalnim sustavima zaštite ljudskih prava (...) Konvencija ostavlja svakoj državi

10 Ističemo važnost sudskog aktivizma, što opetovano ponavljamo u radovima, naglašavajući važnost interpretacije zakona, ali i Ustava i Konvencije.

Arsen Bačić, u: Vladavina prava i institucije kontrole ustavnosti zakona, Savjetovanje “Interpretativna uloga ustavnog suda”, Novi Vinodolski, 27. – 29. rujna 2000., str. 18., navodi: “Marshalovom interpretacijom Ustava otvoren je proces afirmacije sudske revizije (*judicial review*) kao oblika interveniranja sudaca u značajne kontroverze američke društvene zbilje. Sud je interpretirajući Ustav sebe pozicionirao kao čimbenika determinacije ultimativne granice Kongresnog autoriteta. Time su se naposljetku i obistinile riječi A. Hamiltona da su “zakoni mrtva slova bez sudova koji ih šire i definiraju njihovo pravno značenje i operaciju.(...)”.

Branko Smerdel, O ustavima i ljudima, Uvod u ustavnopravnu kazuistiku, Novi informator, Zagreb, 2012., str. 167. navodi: “Veliki su izazovi pred nama u svjetlu iskustva sudskog aktivizma u Sjedinjenim Američkim Državama i u Europi. Velike su i opasnosti koje ta praksa sa sobom donosi. No, kod nas je to daleka, premda neizbježna, budućnost.”

11 Ističemo riječi Željka Potočnjaka i Mirjane Stresec, u: Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud Republike Hrvatske u zaštiti ljudskih prava, (Hrvatsko ustavno sudovanje *de lege lata* i *de lege ferenda*, ur. Jakša Barbić, Zagreb, 2009., str. 212.:”Navedeni mehanizam zaštite supsidijarne je naravi jer je jedan od uvjeta za podnošenje zahtjeva Europskom sudu iscrpljenost dopuštenog pravnog puta zaštite povrijeđenog prava u državi potpisnici Konvencije protiv koje se zahtjev podnosi. Dakle, visoka ugovorna strana Konvencije dužna je osigurati primjenu Konvencije na svom teritoriju prvenstveno putem svojih tijela državne i javne vlasti, i to na način kako Konvenciju tumači Europski sud.”

12 Jasna Omejec navodi: “Štoviše, sama Konvencija postala je “kamen temeljac” europskog političkog okružja (*keystone of the European political framework*) upravo zbog toga što izvršenje svake pojedine presude Europskog suda u kojoj je utvrđeno da je određena država stranka povrijedila Konvenciju, kao i svake odluke o prijateljskom rješenju spora između tužene države stranke i podnositelja zahtjeva, pažljivo i sustavno prate ostale države stranke kroz svoje predstavništvo u Odboru ministara Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: Odbor ministara), najvažnijem političkom, regulatornom i izvršnom tijelu (*decision-making body*) te međunarodne organizacije koje je osnovano njezinim Statutom.(...)”, Jasna Omejec, Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol.62, br. 5-6, 2012., str. 1915.

13 Vidi: Sandra Marković i Sanja Trgovac, Postupak izvršenja presude Europskog suda za ljudska prava pred domaćim tijelima – ustavnosudski aspekt, Hrvatska pravna revija, listopad 2016., str. 1.

14 *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda (plenarna sjednica), 7. prosinca 1976., zahtjev br. 5493/72.

ugovornici, na prvom mjestu, zadaću osiguravanja prava i sloboda što ih ona jamči. Institucije njome stvorene daju svoj vlastiti doprinos toj zadaći, ali one se uključuju samo kroz postupak u kojem se odlučuje o predmetu spora (*contentious proceedings*) i jednom kad sva domaća pravna sredstva budu iscrpljena (...)”¹⁵ Analizirajući, prvenstveno razvoj interpretacije ustavnih prava u praksi Ustavnog suda, dugi niz godina ukazujemo na važnost konvencijskog prava i stajališta ESLJP-a na smjer razvoja ustavnog sudovanja. Kroz primjere razvoja primjene i tumačenja pojedinih ustavnih prava naglašavamo važnost prihvaćanja konvencijskog i ustavnog prava od strane šire pravne struke, kroz primjenu, u konkretnim predmetima, europskih standarda zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, ne stavljajući na sporedni trak ostalo nacionalno zakonodavstvo i domaću sudsku praksu.¹⁶

2. PRIMARNA ODGOVORNOST DRŽAVA ČLANICA

Države, ugovorne stranke Konvencije obvezale su se osigurati svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode zajamčene Konvencijom (čl. 1.) i podvrgnuti se konačnoj presudi ESLJP-a u svakom sporu u kojem su stranke (čl. 46. st. 1. Konvencije¹⁷).¹⁸ Za postupak izvršenja presude primarno su odgovorne države

15 Jasna Omejec, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, strasbourgški *acquis*, op. cit., str. 39., navodi: “U odluci *Srbić protiv Hrvatske* (2011.) Europski sud podsjetio je na slobodu država stranaka da urede primjenu Konvencije u svojim nacionalnim pravnim porecima na način koji će osigurati njezinu djelotvornu provedbu. “Sud ponavlja da je sustav zaštite ljudskih prava, koji je stvorila Konvencija, supsidijaran nacionalnim sustavima koji štite ljudska prava. Konvencija ne postavlja državama članicama nijedan zadani način na koji bi u svom unutarnjem pravu trebale osigurati djelotvornu provedbu Konvencije. Izbor najprikladnijeg sredstva da se to postigne u načelu je na domaćim vlastima, koje su u stalnom kontaktu s djelatnim vlastima (*functioning authorities*) svojih zemalja i u boljem su položaju da ocijene mogućnosti i resurse koje im daju njihovi domaći pravni sustavi (vidjeti *Swedish Engine Drivers’ Union protiv Švedske*, 6. veljače 1976., § 50.,...; *Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [W], br. 27238/95, § 91. ECHR 2001-1 i *Sisojeva i drugi protiv Latvije* [W], br. 60654/00, § 90., ECHR 2007-11).”

16 Ivana Radačić u: Usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, 2011. godina, u predgovoru, str. 8., navodi: “Jedan od razloga slabe primjene Konvencije jest nepoznavanje standarda Suda, koji se razvijaju kroz sudsku praksu. Naime, kolegiji o ljudskim pravima još uvijek nisu redovit dio kurikulumu svih pravnih fakulteta u Hrvatskoj, a sporadična je i obuka sudaca i drugih državnih organa o standardima Suda, iako se u zadnje vrijeme čine veći naponi u tom smjeru. Nadalje, postoji manjak literature o toj temi na hrvatskom jeziku, a prevode se samo presude protiv Hrvatske. (...)”

17 Članak 46. Konvencije u mjerodavnom dijelu propisuje:

“1. Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.

2. Konačna presuda Suda dostavlja se Odboru ministara, koji nadzire njezino izvršenje.”

18 “Presude Europskog suda za ljudska prava obvezuju državu na koju se odnose. Obveza država da izvrše presude Europskog suda propisana je čl. 46. st. 1. Konvencije, a obveza ispunjenja uvjeta prijateljskih rješenja čl. 39. st. 4. Konvencije.”, navodi se na stranici <https://uredzastupnika.gov.hr/izvršenje-presuda-europskog-suda-za-ljudska-prava-138/138>. (pregledano 12. prosinca 2017.).

članice. Kadgod ESLJP utvrdi povredu, za državu nastaje trostruka obveza: prestati s povredom, reparirati njezine posljedice tako da uspostavi koliko je to moguće situaciju koja je postojala prije povrede i osigurati da se te povrede ne ponavljaju. Obveza poštovanja presuda sastoji se, dakle, od dva elementa. Prvo u pogledu osobne situacije podnositelja zahtjeva, pri čemu je glavna obveza poduzeti mjere koje će ga koliko je to moguće vratiti u položaj u kojem bi bio da se povreda nije dogodila (*restitutio in integrum*) i drugo, na općoj razini, pri čemu je glavna svrha tih mjera spriječiti daljnje slične povrede.¹⁹ Riječ je o pojedinačnim (individualnim) i općim mjerama za izvršenje presude ESLJP-a, na koje ESLJP upućuje poslije presude *Scozzari i Giunta protiv Italije iz 2000.*²⁰ Ti oblici uklanjanja štetnih posljedica povreda Konvencije samo su nadogradnja na dodjeljivanje novčanih naknada podnositeljima, a ne njihova zamjena. Potrebno je napomenuti da novčanu naknadu ESLJP neće dodijeliti automatski u svakom slučaju u kojem utvrdi povredu konvencijskog prava. Prema nekim autorima (npr. Omejec) pravno područje vezano uz institut pravične naknade (koji je širi pojam od puke novčane naknade) jedno je od najsloženijih i najmanje istraženih područja konvencijskog prava.

Za ovo razmatranje bitno je i stajalište ESLJP-a u presudi *Öcalan protiv Turske*.²¹ Predmet je to u kojem je 2005. godine veliko vijeće utvrdilo da postupak koji se

19 "Praćenje i zagovaranje izvršenja presude bitan je način na koji se može postići promjena u zaštiti ljudskih prava. Presude ESLJP-a konkretno su oruđe za zagovaranje. Kroz presude ESLJP-a mogu se zagovarati konkretne promjene zakona, politika i prakse u različitim područjima ljudskih prava, od uvjeta u zatvorima, zabrane diskriminacije, slobode izražavanja, od prava na stanovanje i prava na privatnost. Presude ESLJP-a i njihov nadzor dovele su do promjena u vezi s uvjetima u pritvorima i zatvorima, slobodom udruživanja za organizacije civilnog društva, medijskim slobodama, i pravima ranjivih skupina kao što su Romi, nedržavljeni, etničke, vjerske ili spolne manjine, u mnogim dijelovima Europe.", u: Nadziranje izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava, Priručnik za organizacije civilnog društva, autorice: Bašak Čali i Nicola Bruch, svibanj 2011., str. 5.

Nadalje, u istom radu se na pitanje: "Nije li izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava obveza državnih tijela?", odgovara: "Jest, države imaju međunarodno-pravnu obvezu izvršavati presude ESLJP-a. Međutim, to što države trebaju izvršavati presude ne znači da to stvarno uvijek i čine. Države nevoljko i sporo izvršavaju presude koje su politički nepopularne, kontroverzne ili složene za izvršiti. Također, države mogu krivo izvršavati presude zbog nerazumijevanja zahtjeva koje presuda postavlja ili nepoznavanja situacije na terenu. Nadalje, države mogu pristupiti postupku izvršenja sa stavom da će "učiniti najmanje moguće". Navedeno upućuje na važnu ulogu OCD-a u praćenju izvršenja ESLJP-a" (str. 5.).

20 U presudi *Scozzari i Giunta protiv Italije od 13. srpnja 2000.* (zahtjevi br. 39221/98 i 41963/98.) veliko vijeće navodi: "(...) člankom 46. Konvencije visoke ugovorne stranke obvezane su podvrgnuti se konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su bile stranke, čije izvršenje nadzire Odbor ministara. Slijedi, *inter alia*, da presuda u kojoj je Sud našao povredu nameće odgovornoj državi pravnu obvezu ne samo da plati onaj iznos koji je određen na osnovi pravedne naknade, nego i da izabere, pod nadzorom Odbora ministara, opće i/ili, ako je primjereno, pojedinačne mjere koje će biti prihvaćene u njihovu domaćem pravnom poretku kako bi se otklonila povreda koju je našao Sud i otklonili koliko god je moguće (njezini) učinci (...) Nadalje, podvrgnuta nadzoru Odbora ministara, odgovorna država ostaje slobodna izabrati sredstva kojima će ispuniti svoju pravnu obvezu iz članka 46. Konvencije, pod uvjetom da su ta sredstva u skladu sa zaključcima navedenima u presudi Suda."

21 *Öcalan protiv Turske*, presuda (VV), 12. svibnja 2005., zahtjev br. 46221/99

vodio pred Sudom državne sigurnosti u Turskoj, gdje je podnositelj zahtjeva osuđen na smrtnu kaznu, nije bio u suglasnosti s člankom 6. Konvencije.²² Domaći sudovi, nakon toga, odbacili su podnositeljev zahtjev za ponavljanje postupka na osnovi te presude. Podnositeljev odvjetnik potom je od Odbora ministara tražio da u postupku izvršenja presude velikog vijeća iz 2005., zajamči ponovljeno suđenje pred domaćim sudovima. Ovdje je bitno istaknuti da je Odbor ministara (15. veljače 2007.) zatvorio postupak nadzora nad izvršenjem presude, uz utvrđenje da je Turska, presudom suda u Istanbulu, ispunila obveze na temelju članka 46. Konvencije. Potom je podnositelj ponovno podnio zahtjev ESLJP-u, istaknuvši da presuda velikom vijeća ESLJP-a iz 2005. nije pravilno izvršena. ESLJP je odbacio taj zahtjev 2010. godine, u skladu s člankom 46. Konvencije. Naveo je da je zadaća Odbora ministara, a ne ESLJP-a ispitivanje pridržavaju li se države presuda ESLJP-a.²³

2.1. Pojedinačne mjere

Pojedinačne mjere sastoje se od plaćanja pravične naknade²⁴ koju je ESLJP eventualno dosudio na temelju članka 41. EKLJP-a²⁵ i od poduzimanja drugih mjera

22 U presudi je utvrđena povreda prava na pošteno suđenje zbog problema vezanih uz posjete odvjetnika i povredu prava na neovisan i nepristran sud zbog nazočnosti vojnog suca u dijelu sudskog postupka. Veliko vijeće je u presudi izrijekom uputilo na mjeru koja bi mogla biti prikladna za ispravljanje utvrđenih povreda.

23 Ócalan protiv Turske, odluka, 6. srpnja 2010., zahtjev br. 5980/07.

24 Jasna Omejec, u Konvencija, op. cit., na str. 304., navodi: "Ukratko, dotadašnja metoda, koja se u praksi Europskog suda primjenjivala do 2009. godine, zasnivala se na pravilu da se iznos pravedne (novčane) naknade temelji na tržišnoj vrijednosti zemljišta, koja se usklađuje s inflacijom i povećava sukladno povećanju njegove vrijednosti zbog izgradnje na njemu koju su poduzeli korisnici izvlaštenja. Ta je metoda izračuna naknade prvi put ustanovljena u presudi *Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke (pravedna naknada - članak 50.)* (1995.).^(...) Nova metoda, ustanovljena u predmetu *Guiso-Gallisay protiv Italije* (2009.), zasniva se na tržišnoj vrijednosti zemljišta prema stanju na dan kad su podnositelji ustanovili s pravnom sigurnošću da su izgubili pravo vlasništva na njemu i taj se iznos povećava za kamate, računajući do dana kad je donesena presuda Europskog suda, te se umanjuje za sve naknade koje su već plaćene. Primjenom te metode, u predmetu *Guiso-Gallisay protiv Italije (pravedna naknada)* (2009.) veliko vijeće dosudilo je trojici podnositelja zahtjeva ukupno 2.100.000,00 eura na ime naknade za imovinsku štetu, uvećane za sve pripadajuće poreze. Osim toga, 45.000,00 eura bilo je dosuđeno podnositeljima na ime "gubitka mogućnosti" (*loss of opportunities*), to jest štete uzrokovane nedostupnošću zemljišta u razdoblju od početka nezakonite okupacije zemljišta (1977.) do datuma kad su izgubili vlasništvo na njemu (1983.), koji je iznos bio umanjn za iznos plaćen podnositeljima na nacionalnoj razini na ime kompenzacije za okupaciju zemljišta. Podnositeljima je priznata i naknada za neimovinsku štetu u iznosu od 45.000,00 eura i 35.000,00 eura troškova i izdataka. (...) U presudi *Alenet de Ribemont protiv Francuske* (1995.) Sud je dodijelio podnositelju zahtjeva dva milijuna francuskih franaka "za štetu", ne praveći razliku između imovinske i neimovinske štete. U obrazloženju presude naveo je da je "zahtjev za kompenzaciju imovinske štete djelomično opravdan" te da je podnositelj "nesporno pretrpio neimovinsku štetu" (§ 62. presude). U postupku pokrenutom na temelju zahtjeva podnositelja za tumačenje navedenog dijela presude, Komisija je postavila Sudu i pitanja o razlici između pravednih (novčanih) naknada za imovinsku odnosno za neimovinsku štetu (§ 20. presude)."

25 Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo

kojima bi se situacija podnositelja vratila u onaj položaj u kojem bi bio da se povreda nije dogodila. Najčešće je to ponavljanje postupka za koji je utvrđeno da je bio nepravilan, zatim provedba neizvršene presude nacionalnih sudova, uspostava kontakta između djece i roditelja nezakonito razdvojenih, ili opoziv naloga za protjerivanje izdanog protiv stranca kojemu bi prijetila stvarna opasnost od mučenja ili zlostavljanja u zemlji povratka. U pojedinačne mjere spadaju i ubrzanje ili okončanje postupka koji traje pred domaćim tijelima, puštanje pritvorenika na slobodu ili premještanje u primjereniju ćeliju, mjere vezane uz povrat ili pristup imovini, odobrenje prebivališta, uništenje spornih slika ili informacija. Jedna od najznačajnijih pojedinačnih mjera nedvojbeno je omogućavanje da se domaći sudski postupak koji je rezultirao povredom konvencijskog prava ponovi ili obnovi. U predmetu *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske (br. 2)*,²⁶ ESLJP je sažeo najvažnija načela na kojima se temelji izvršenje njegovih presuda, pri čemu je osobitu pažnju poklonio pojedinačnoj mjeri ponavljanja postupka pred nadležnim domaćim tijelima, nakon što u svojoj presudi utvrdi povredu Konvencije. ESLJP je ponovio da se Konvencija mora čitati kao cjelina. U kontekstu konkretnog slučaja, ispitivanje, je li došlo do nove povrede (engl. *fresh violation*) članka 10. Konvencije mora se uzeti u obzir važnost konvencijskog sustava djelotvornog izvršenja presuda Suda u skladu s člankom 46. Konvencije. ESLJP je istaknuo da je jedno od najznačajnijih obilježja konvencijskog sustava to što uključuje mehanizam za nadziranje pridržavanja odredaba Konvencije. Prema tome, Konvencija ne zahtijeva samo da države stranke paze (engl. *observe*) na prava i obveze koji iz nje proizlaze, već osniva i sudsko tijelo, ESLJP, koje je ovlašteno da utvrđuje povrede Konvencije u konačnim presudama kojima su države stranke pristale biti vezane (članak 19. u vezi s člankom 46. stavkom 1. Konvencije). Uz to, ustanovljuje mehanizam za nadzor nad izvršenjem presuda za koji je odgovoran Odbor ministara (članak 46. stavak 2. Konvencije). Takav mehanizam, ističe ESLJP, pokazuje važnost djelotvorne implementacije presuda. Što se tiče zahtjeva članka 46. Konvencije, ESLJP je uočio da je odgovorna država za koju je utvrđeno da je prekršila Konvenciju ili njezine protokole obvezna pridržavati se (engl. *to abide by*) odluka ESLJP-a u svakom slučaju u kojem je stranka. Drugim riječima, potpun ili djelomičan propust da se izvrši presuda ESLJP-a može dovesti do međunarodne odgovornosti države stranke. Ta će država stranka biti obvezna ne samo platiti onima kojih se tiče iznos koji im je dodijeljen na ime pravedne zadovoljštine, nego i poduzeti pojedinačne i/ili, bude li prikladno, opće mjere u svom domaćem pravnom poretku kako bi okončala povredu koju je ESLJP utvrdio i ispravila posljedice, čiji je cilj da se podnositelj zahtjeva, koliko god je moguće, vrati u položaj u kojem bi bio da zahtjevi Konvencije nisu bili zanemareni.²⁷ Te obveze izražavaju načela međunarodnog prava da je država koja je odgovorna za nevaljani čin (engl. *wrongful act*) obvezna provesti restituciju koja se

zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.

26 Presuda *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske (br. 2)* veliko vijeće, 30. lipnja 2009., (zahtjev br. 32772/02).

27 Vidjeti: “među mnogim drugim izvorima, *Scozzari i Giunta protiv Italije* [VV], br. 39221/98 i 41963/98, § 249., ECHR 2000-VIII i *Assanidze protiv Gruzije* [VV], br. 71503/01, § 198., ECHR 2004-II). cit. iz presude.

sastoji u uspostavi (engl. *restoring*) situacije koja je postojala prije no što je nevaljani čin učinjen, pod uvjetom da restitucija nije “materijalno nemoguća” (engl. *materially impossible*) i da “ne uključuje teret preko svih razmjera u odnosu prema koristi koja izvire iz restitucije umjesto kompenzacije” (engl. *burden out of all proportion to the benefit deriving from restitution instead of compensation*). Drugim riječima, iako je restitucija pravilo, mogu postojati okolnosti u kojima je odgovorna država izuzeta (exempted), potpuno ili djelomično, od te obveze, pod uvjetom da može pokazati kako takve okolnosti postoje. U svakom slučaju, od odgovornih se država zahtijeva upoznati Odbor ministara s detaljnim, najnovijim informacijama o napredovanju u postupku izvršenja presuda koje su za njih obvezujuće. ESLJP je naglasio obvezu država da provode ugovore u dobroj vjeri, kao što je posebno zabilježeno u trećem stavku preambule i u članku 26. Bečke konvencije o pravu ugovora iz 1969. ESLJP je u presudi istaknuo da, iako podvrgnute nadzoru Odbora ministara, odgovorne države u načelu ostaju slobodne izabrati sredstva kojima će ispuniti svoje obveze iz članka 46. stavka 1. Konvencije, pod uvjetom da su takva sredstva suglasna sa zaključcima iznesenima u presudi ESLJP-a. Ipak, u određenim posebnim okolnostima, ESLJP je smatrao korisnim naznačiti odgovornoj državi vrstu mjera koje bi mogle poduzeti kako bi okončale situaciju, često sistemsku, iz koje je proizašlo utvrđenje povrede.²⁸ ESLJP je istaknuo da ponekad priroda povrede čak ne daje nikakav izbor kad je riječ o mjerama koje se moraju poduzeti.²⁹ Posebno kad je riječ o ponavljanju postupaka, jasno je da ESLJP nema jurisdikciju naložiti takve mjere.³⁰ Međutim, kad je pojedinac osuđen u postupku u kojem su učinjene povrede zahtjeva članka 6. Konvencije, ESLJP može naznačiti da je ponovno suđenje ili ponovno otvaranje slučaja (engl. *reopening of a case*), zahtijeva li se, u načelu prikladan način ispravljanja povrede.³¹ To je u skladu sa smjernicama Odbora ministara, koji je u Preporuci R(2000)2 pozvao države stranke Konvencije da uvedu mehanizme za preispitivanje slučaja i ponavljanje postupaka na domaćoj razini, utvrđujući da su takve mjere “najdjelotvornija, ako ne i jedina sredstva za postizanje *restitutio in integrum*”. Vijeće je u konkretnom predmetu smatralo da bi ponavljanje postupaka na domaćoj razini moglo činiti važan aspekt izvršenja presuda ESLJP-a. Veliko vijeće u ovoj presudi protiv Švicarske navelo je da dijeli to stajalište. Međutim, u presudi je navedeno da postupak ponavljanja (engl. *reopening procedure*) mora pružiti vlastima odgovorne države i mogućnost da ustraju na zaključcima i na duhu presude ESLJP-a, koja se izvršava dok se pridržavaju proceduralnih zaštitnih sredstava iz Konvencije. Drugim riječima, ponavljanje postupka koji je prekršio Konvenciju nije samo po sebi kraj. Jednostavno, ono je sredstvo, iako ključno sredstvo, koje se može uporabiti u konkretne svrhe, naime potpunog i pravilnog izvršenja presuda ESLJP-a. Promatrajući ga kao zasebno mjerilo

28 Vidjeti: “npr. *Öcalan protiv Turske*, br. 46221/99, § 210. in fine, ECHR 2005-IV; *Broniowski*, ... § 194.; i *Popov protiv Rusije*, br. 26853/04, § 263., 13. srpnja 2006.”, cit. iz presude.

29 Vidjeti: “*Assanidze*, ... § 202.”, cit. iz presude.

30 Vidjeti: “među ostalim izvorima, *Saidi protiv Francuske*, 20. rujna 1993., § 47., ..., i *Pelladoah protiv Nizozemske*, 22. rujna 1994., § 44.”, cit. iz presude.

31 Vidjeti: “među ostalim izvorima, *Gençel protiv Turske*, br. 53431/99, § 27., 23. listopada 2003.; *Öcalan*, ... § 210.; i *Claes i drugi protiv Belgije*, br. 46825/99, ... § 53., 2. lipnja 2005.”, cit. iz presude.

(engl. *sole criterion*) za procjenu suglasnosti s člankom 46. stavkom 1. Konvencije i primjenjujući ga jednako na sve države ugovornice, ESLJP ističe da ne može doći do diskriminacije između onih koji su uveli postupak ponavljanja u svoj pravni sustav i ostalih. U presudi se na kraju navodi da su stranke ugovornice dužne organizirati svoje sudske sustave tako da njihovi sudovi mogu ispuniti zahtjeve Konvencije, ističući da se to načelo također primjenjuje na izvršenje presuda ESLJP-a.³²

U presudi *Ajdarić protiv Hrvatske*³³ ESLJP ponavlja da bi najprikladniji oblik zadovoljštine za povredu članka 6. stavka 1. Konvencije bio da se osigura da podnositelj, koliko god je to moguće, bude stavljen u položaj u kojem je bio da ta odredba nije bila zanemarena.³⁴ ESLJP je utvrdio da se ovo načelo primjenjuje i na taj predmet. Stoga smatra da bi najprikladniji oblik zadovoljštine u konkretnom slučaju bilo ponavljanje postupka podnositelja u skladu sa zahtjevima članka 6. stavka 1. Konvencije, ako to zatraži podnositelj.³⁵ Također je naveo da je podnositelj sigurno

32 Jasna Omejec, Konvencija, op. cit., str. 318. i 319. navodi: "U dosadašnjoj praksi najznačajnije su sljedeće pojedinačne mjere koje su odgovorne države poduzele radi zaustavljanja utvrđenih povreda konvencijskih prava i otklanjanja njihovih dotadašnjih posljedica:

- ubrzanje ili okončanje postupka koji traje pred nadležnim tijelom države stranke,
- ponovno suđenje ili ponovno "otvaranje" slučaja (*retrial or a reopening of the case; reopening of domestic proceedings*) pred sudom ili drugim nadležnim tijelom države stranke (u hrvatskom pravu riječ je o ponavljanju ili obnovi postupka),
- ponovno uspostavljanje (*reinstatement*) podnositeljevih prava,
- službena izjava vlade države stranke, primjerice o podnositeljevoj neudžnosti,
- puštanje pritvorenika na slobodu,
- modifikacija presude administrativnom mjerom kao što je isprika (pardon), pomilovanje (*clemency*) ili neizvršenje presude (*non execution of judgment*),
- mjere vezane uz povrat ili pristup imovini ili njezinu korištenju,
- mjere vezane uz promjene (*modification*) postupka pred nadležnim tijelom države stranke,
- promjene u kaznenim evidencijama (primjerice brisanje neosnovane optužbe za kazneno djelo iz kaznene evidencije) ili u drugim službenim evidencijama,
- posebne naknade (*special refunds*),
- mjere vezane uz pravo na prebivalište (odobrenje prebivališta ili ponovno uspostavljanje prava prebivanja na području države stranke, neizvršenje mjere protjerivanja u zemlju u kojoj podnositelju prijete smrtna kazna ili zlostavljanje, i slično),
- posebne pojedinačne mjere (premještanje u primjerenu ćeliju, uništavanje spornih slika ili informacija, organiziranje sastanaka između roditelja i djece, i slično).

Specifičnu pojedinačnu mjeru sadržava presuda *R. R. i drugi protiv Mađarske* (2012.): budući da su nadležne vlasti podnositelje, kao "suradnike pravde (*collaborators of justice*) u borbi protiv srpske mafije i međunarodnog organiziranog kriminala (trgovanja drogom), isključile iz programa zaštite svjedoka, a da se nisu uvjerile kako više nisu u opasnosti te nisu poduzele potrebne mjere da se zaštite njihovi životi, Europski sud naložio je da se podnositeljima mora pružiti odgovarajuća zaštita, uključujući prema potrebi i puno skrivanje njihovih identiteta, sve dok se ne dokaže da više nisu u opasnosti.

Pojedinačne mjere uvijek su osobne naravi i provode se samo prema nominalno određenoj fizičkoj ili pravnoj osobi koja je presudom Europskog suda proglašena žrtvom povrede konvencijskih prava."

33 *Ajdarić protiv Hrvatske*, presuda, 13. prosinca 2011., zahtjev br. 20883/09.

34 Vidi: "*Piersack protiv Belgije*, 26. listopada 1984., stavak 12., Serija A br. 85 i *Lungoci protiv Rumunjske*, br. 62710/00, 26. siječnja 2006.", cit. iz presude.

35 Vidi: "mutatis mutandis, *Salduz protiv Turske* [VV], br. 36391/02, 27. studeni 2008.", cit. iz

pretrpio neku nematerijalnu štetu zbog toga što je bio proizvoljno osuđen te da se ona ne može dovoljno nadoknaditi utvrđenjem povrede. ESLJP je, odlučujući na pravičnoj osnovi, podnositelju zahtjeva dosudio iznos od 9.000 eura, na ime nematerijalne štete, uz sav porez koji bi mogao biti zaračunat podnositelju zahtjeva.

2.2. Opće mjere

U opće mjere spadaju prijevod, objava i dostavljanje presude nadležnim državnim tijelima, promjena sudske i administrativne prakse, donošenje, promjena ili dopuna zakona ili drugog propisa. Omejec navodi: "Opće mjere u pravilu se sastoje u obvezi provedbe zakonodavnih ili administrativnih reforma ili u obvezi promjene sudske ili upravne (administrativne) prakse što su ih odgovorne države dužne poduzeti kao odgovor na presudu Europskog suda o povredi pojedinog konvencijskog prava. U povodu 50. obljetnice Konvencije, Odbor stručnjaka za unapređenje postupka zaštite ljudskih prava (DH-PR) - osnovao ga je Odbor ministara - sastavio je tzv. inventar općih mjera (engl. *inventory of general measures*) što su ih države članice poduzele radi izvršenja presuda Europskog suda otkad su te mjere uopće ustanovljene. Inventar općih mjera sastavlja Opća uprava za ljudska prava Vijeća Europe.³⁶ Do 31.12. 2007. u praksi država članica bile su poduzete ove opće mjere: promjene u nacionalnom zakonodavstvu (LEG), akcije izvršne vlasti u obliku donošenja uredbi, naputaka ili promjene prakse (EXE), promjene sudske prakse (JP), administrativne mjere, neovisno o nadležnom tijelu (ADM), publikacija (objava) presuda ili rezolucija kad se očekuje da će nacionalni sudovi direktno primijeniti pravna stajališta Europskog suda (PUB), praktične mjere (materijalne radnje) kao što su imenovanje sudaca i izgradnja zatvora (PUB = PRACT), široko oglašavanje i distribucija presuda Europskog suda (diseminacija - DIS) (...)."³⁷

3. POSTUPAK IZVRŠENJA

3.1. Odstupanje ESLJP-a od načela deklaratornosti njegovih presuda

Cijeli postupak izvršenja započinje presudom ESLJP-a. Iako ustraje na deklaratornom pristupu, tj. da samo utvrdi povredu i ostavi odgovornim državama da same odaberu mjere koje smatraju potrebnim poduzeti za izvršenje presude, ESLJP posljednjih godina postaje sve voljniji izreći u presudi, manje ili više detaljno, koje mjere odgovorna država mora poduzeti kako bi reparirala posljedice povrede konvencijskog prava i u potpunosti izvršila svoje obveze iz Konvencije. Prva presuda u kojoj je odstupio od načela deklaratornosti njegovih presuda jest *Papamichalopoulos i dr. protiv Grčke iz 1995*.³⁸ Utvrdivši povredu vlasništva (P1-1), ESLJP je naložio Grčkoj

presude.

36 A unique and effective mechanism, CoE web site dedicated to the execution of judgments, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Presentation/About_en.asp.

37 Jasna Omejec, Konvencija...op. cit., str. 321.

38 Presuda *Papamichalopoulos i dr. protiv Grčke* od 31. listopada 1995. (zahtjev br. 14556/89).

da vrati sporno zemljište podnositelju u roku od šest mjeseci. U predmetu *Assanidze protiv Gruzije*³⁹ ESLJP je naložio da se podnositelja pusti iz pritvora što je moguće prije. U predmetu *Aleksanyan protiv Rusije*⁴⁰ naložio je da se pritvor teško bolesnog podnositelja zamijeni drugim razumnim i manje tegobnim mjerama ograničenja slobode koje postoje u okviru ruskog pravnog sustava. U predmetu *Slawomir Musial protiv Poljske*⁴¹ naloženo je državi da što je moguće prije osigura podnositelju adekvatnije uvjete pritvora, odnosno da ga smjesti u specijaliziranu ustanovu koja će mu pružiti odgovarajući psihijatrijski tretman i stalni medicinski nadzor. U predmetu *Oleksandr Volkov protiv Ukrajine*⁴² ESLJP je naložio što je moguće prije vraćanje podnositelja na radno mjesto (suca Vrhovnog suda).⁴³ U predmetu *Pelipenko protiv Rusije*⁴⁴ ESLJP je smatrao da država mora osigurati izvršenje domaće presude kojom se nalaže vraćanje nezakonito iseljenog stanara, a budući da nije imao gdje stanovati ESLJP je čak naložio da država snosi troškove njegovog smještaja, u hotelu ili u najamljenom stanu, sve dok se presuda ne izvrši.

U presudi *Gluhaković protiv Hrvatske*,⁴⁵ u kojoj je utvrdio povredu prava na poštovanje obiteljskog života, zbog toga što nacionalne vlasti nisu poduzele sve potrebne korake za olakšanje izvršenja presude kojom su određeni kontakti podnositelja s njegovom kćeri, naložio je da država osigura djelotvorne susrete u vrijeme koje je spojivo s njegovim radnim rasporedom (radi u Italiji) i u prikladnim prostorijama.⁴⁶

Podnositelji su bili vlasnici velike površine vrijednog zemljišta u Grčkoj koje je uključivalo i plažu. Od grčkog ministarstva turizma dobili su 1963. godine dozvolu za izgradnju hotelskog kompleksa na tom mjestu. Nakon što je vojna hunta preuzela kontrolu u Grčkoj u kolovozu 1967. godine, zemljište koje je pripadalo podnositeljima (uključivši i plažu) preneseno je na mornaricu. Podnositelji su zahtijevali povrat zemljišta, ali bez uspjeha. Mornarica je nastavila s izgradnjom pomorske baze na tom zemljištu i oficirskog odmarališta.

39 Presuda *Assanidze protiv Gruzije* od 8. travnja 2004. (zahtjev br. 71503/01).

40 Presuda *Aleksanyan protiv Rusije* od 22. prosinca 2008. (zahtjev br. 46468/06).

41 Presuda *Slawomir Musial protiv Poljske* 20. siječnja 2009. (zahtjev br. 28300/06).

42 Presuda *Oleksandr Volkov protiv Ukrajine* od 9. siječnja 2013., (zahtjev br. 21722/11).

43 U odnosu na članak 46. Konvencije, ESLJP se složio da je ovaj predmet otkrio postojanje ozbiljnih temeljnih sistemskih problema u ukrajinskom pravnom sustavu, koji proizlaze iz nemogućnosti države da poštuje načelo podjele nadležnosti. Nadalje, da pravni sustav u Ukrajini ne pruža odgovarajuća jamstva u odnosu na zloupotrebu i pogrešnu upotrebu disciplinskih mjera na štetu sudske neovisnosti. U skladu s tim, ESLJP je preporučio da Ukrajina treba hitno promijeniti institucionalnu osnovu svog pravnog sustava, s ciljem reforme organizacije sudske discipline donošenjem niza općih mjera, uključujući tu i zakonodavne reforme. U odgovoru na pitanje koje bi pojedinačne mjere bile najadekvatnije, a kojima bi se stalo na kraj kršenjima u ovakvim predmetima, ESLJP nije smatrao da bi ponavljanje domaće postupka bio odgovarajući oblik zaštite od kršenja prava podnositelja zahtjeva, budući da nije bilo osnove za pretpostavku da bi njegov predmet bio vraćen na ponovno suđenje u skladu s člankom 6. Konvencije, u skorije vrijeme. S obzirom na iznimne okolnosti ovog predmeta, ESLJP je smatrao da bi Ukrajina morala osigurati povratak podnositelja na ranije mjesto suca Vrhovnog suda što je moguće prije.

44 Presuda *Pelipenko protiv Rusije* od 2. listopada 2012. (zahtjev br. 69037/10).

45 Presuda *Gluhaković protiv Hrvatske* (zahtjev br. 21188/09) od 12. travnja 2011., www.usud.hr, Praksa Europskog suda.

46 Iz presude *Gluhaković*: "62. Tako pravo podnositelja zahtjeva da viđa svoju kćer u redovitim

Mjere koje država treba provesti ESLJP posebice navodi u tzv. pilot ili oglednoj presudi, koju je uveo u svoju praksu 2004., a donosi ih kada utvrdi nedostatke u samim pravnim sustavima odgovornih država koji dovode do povreda konvencijskih prava

razmacima nije nikada bilo sporno za nacionalne sudove i svi su bili suglasni da on treba uživati to pravo. Međutim, u svjetlu načela da predmet i svrha Konvencije, koja je instrument zaštite ljudskih prava, traže da se njene odredbe tumače i primjenjuju na takav način da ne budu teorijske ili neostvarive nego praktične i djelotvorne (vidi, između mnogo dugih izvora prava, predmete *United Communist Party of Turkey and Others protiv Turske*, od 30. siječnja 1998., stavak 33. Reports 1998-I; *Chassagnou and Others protiv Francuske* [GC], br. 25088/94, 28331/95 i 28443/95, stavak 100. ECHR 1999-III i *Lykourazos protiv Grčke*, br. 33554/03, stavak 56. ECHR 2006-VIII), nacionalni se sud trebao pobrinuti i da podnositelj zahtjeva može djelotvorno vršiti svoje pravo na kontakte sa svojom kćerkom.

(...)

84. Sud je našao kako nacionalne vlasti nisu ispunile svoju pozitivnu obvezu da osiguraju podnositelju zahtjeva učinkovito ostvarenje njegovog prava na kontakt sa svojom kćerkom, čime su počinile povredu članka 8. Konvencije.

85. Sud ističe da su visoke ugovorne strane u članku 46. preuzele obvezu da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom predmetu u kojemu su stanke, time da izvršenje nadzire Odbor ministara. Slijedi, *inter alia*, da presuda u kojoj Sud utvrdi povredu, tuženoj državi nameće pravnu obvezu ne samo platiti onima kojih se tiče, iznose dosuđene na ime pravične naknade, nego i odabrati, uz nadzor Odbora ministara, odgovarajuće pojedinačne mjere kako bi ispunila svoje obveze da se osigura pravo podnositelja zahtjeva na poštovanje njegovog obiteljskog života (vidi predmete *Scozzari and Giunta protiv Italije* [GC], br. 39221/98 i 41963/98, stavak 249., ECHR 2000-VIII i *Christine Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva*).

86. Sud ponavlja da su njegove presude u biti po svojoj naravi deklaratorne i da je, općenito, na dotičnoj državi da odabere, podložno nadzoru Odbora ministara, sredstva koja će biti upotrijebljena u njenom domaćem pravnom poretku kako bi ispunila svoju obvezu iz članka 46. Konvencije, pod uvjetom da su ta sredstva sukladna zaključcima navedenima u presudi Suda (vidi, između drugih izvora prava, predmete *Öcalan protiv Turske* [GC], br. 46221/99, stavak 210., ECHR 2005-IV; *Scozzari and Giunta protiv Italije* [GC], br. 39221/98 i 41963/98, stavak 249., ECHR 2000-VIII i *Brumărescu protiv Rumunjske* (pravična naknada) [GC], br. 28342/95, stavak 20., ECHR 2001-I). Ova diskrecijska ovlast glede izvršenja presude odražava slobodu odabira pridruženu primarnoj obvezi država ugovornica na temelju Konvencije da osiguraju zajamčena prava i slobode (vidi predmet *Papamichalopoulos and Others protiv Grčke* (Article 50), od 31. listopada 1995., stavak 34, Series A no. 330-B).

87. Međutim, Sud će iznimno, kako bi se pomoglo tuženoj državi da ispunji svoje obveze iz članka 46., nastojati naznačiti vrstu mjere koja bi mogla biti poduzeta kako bi se okončala povreda za koju je utvrdio da postoji. Međutim, u takvim okolnostima Sud može ostaviti izbor mjera i njihovu provedbu, diskrecijskoj odluci dotične države (vidi, na primjer, predmete *Aleksanyan protiv Rusije*, no. 46468/06, stavak 239. od 22. prosinca 2008.; *Scoppola protiv Italije* (br. 2) [GC], br. 10249/03, stavak 148., ECHR 2009-...; i *Fatullayev protiv Azerbajdžana* br. 40984/07, stavci 174. -177., od 22. travnja 2010.).

88. Sud u ovome predmetu primjećuje da su nacionalni sudovi sustavno zanemarivali tvrdnje podnositelja zahtjeva glede njegovoga radnog rasporeda i nalaženja prikladnog mjesta za njegove susrete s kćerkom.

89. S obzirom na osobite okolnosti predmeta i hitnu potrebu da se okonča povreda članka 8. Konvencije, Sud smatra da u svrhu ispunjenja svoje obveze iz članka 46. Konvencije tužena država treba osigurati djelotvoran kontakt između podnositelja zahtjeva i njegove kćerke u vrijeme koje je spojivo s radnim rasporedom podnositelja zahtjeva i u prikladnim prostorijama, na temelju presude Općinskog suda u Rijeci od 8. ožujka 2010. godine.”

velikih skupina osoba.⁴⁷ Navodeći u presudi konkretne mjere koje bi država trebala poduzeti, olakšava se i pomaže državi da ispuni svoje obveze, a olakšava se i nadzor Odboru ministara.

4. POSTUPAK NADZORA

4.1. Općenito

Nakon konačnosti,⁴⁸ ESLJP dostavlja presudu Odboru ministara. Prije toga presuda se dostavlja podnositelju i tuženoj državi. Odbor ministara pozvat će državu da ga obavijesti o mjerama koje je poduzela ili namjerava poduzeti na temelju presude. Ako smatra da je nadzor nad izvršenjem otežan nekim pitanjem tumačenja vezanim uz tu presudu, predmet može uputiti ESLJP-u da odluči o tom pitanju. Odluku o upućivanju pitanja ESLJP-u donosi dvotrećinskom većinom. Nadzor se obavlja na posebnim sastancima o ljudskim pravima Odbora ministara i sastancima njihovih zamjenika. Čim presuda dođe u Odbor ministara, predmet se uvrštava u dnevni red sastanka, koji je javan.⁴⁹ Predmet će biti na dnevnom redu svakog sastanka o ljudskim pravima, sve dok se postupak nadzora ne završi donošenjem završne rezolucije. Ako Odbor ministara smatra da se neka država odbija podvrgnuti konačnoj presudi, nakon šest mjeseci od službene obavijesti toj državi odlukom donesenom dvotrećinskom većinom može uputiti ESLJP-u pitanje je li ta država propustila ispuniti svoje obveze iz članka 46. stavka 1. Konvencije. Ako sud utvrdi povredu članka 46. stavka 1. Konvencije, vratit će slučaj Odboru ministara, kako bi on razmotrio mjere koje treba poduzeti protiv države. Odbor ministara nema ovlast izravno utjecati na izvršenje presude. Gomein⁵⁰ ističe da neke od najtežih sankcija nisu ustanovljene u samoj Konvenciji, nego u Statutu Vijeća Europe. Članak 3. Statuta propisuje da je poštovanje ljudskih prava jedno od temeljnih načela za sudjelovanje u Vijeću Europe, a članak 8. Statuta daje ovlast Odboru ministara da suspendira, čak i isključi iz vijeća Europe

47 Pilot presuda: ESLJP izrijekom utvrđuje primjenu postupka ogledne (pilot) presude, identificira strukturalne povrede Konvencije, određuje u izreci opće mjere te odgađa odlučivanje o istim predmetima koji se nalaze pred ESLJP-om. U odnosu na Republiku Hrvatsku nije donesena nijedna ogledna (pilot) presuda. Donesena je kvaziogledna presuda *Statileo protiv Hrvatske* od 10. srpnja 2014., zahtjev br. 12027/10. U takvim presudama ESLJP ne utvrđuje izrijekom da je riječ o pilot presudi, identificira problem u sustavu ali ne određuje opće mjere u izreci presude i ne odgađa odlučivanje o drugim istovrsnim slučajevima (tako je nakon *Statileo* donio još tri presude: *Mirošević-Anzulović, Bego i dr., Gošović*).

48 Članak 44. stavak 2. b. EKLJP: Presuda je konačna 3 mjeseca nakon donošenja ako nije uložen zahtjev za podnošenje velikom vijeću.

49 Javne su i sve informacije i dokumenti koje dostavi odgovorna država Odboru ministara na temelju članka 46. stavka 2. Konvencije, kao i sve što dostavi podnositelj, nevladine organizacije ili nacionalne institucije za zaštitu i promicanje ljudskih prava, osim ako Odbor ministara ne odluči drugačije zbog zaštite javnog ili privatnog interesa. Odbor ministara će razmotriti svaki podnesak podnositelja, a može razmotriti i podneske koje mu dostavljaju nevladine organizacije ili nacionalne ili međunarodne institucije za zaštitu i promicanje ljudskih prava.

50 Više u: Donna Gomien, Kratak vodič kroz Europsku konvenciju o ljudskim pravima (hrvatski prijevod Josip Kregar, Dubravka Šimonović), Organizator, Sveučilišna tiskara, Zagreb, 1996.

svaku državu članicu odgovornu za teške povrede ljudskih prava. Do sada se Odbor ministara nije poslužio tom ovlasti iz članka 8. Statuta.⁵¹

4.2. Dvotračni nadzor

U 2011. uveden je sustav, tzv. dvotračnog nadzora, prema kojem se predmeti kod Odbora ministara razvrstavaju ovisno o tomu zahtijevaju li standardni nadzor (to je pravilo, odnosno većina predmeta) ili pojačani nadzor Odbora ministara. Pojačani postupak nadzora primjenjuje se na one slučajeve koji, s obzirom na svoju prirodu ili vrstu pitanja koja se u njima postavljaju, traže prioritarnu pažnju Odbora ministara. To su presude koje zahtijevaju donošenje hitnih pojedinačnih mjera, ogledne (pilot) presude, presude koje otkrivaju postojanje velikih strukturnih ili složenih problema koje je otkrio ESLJP ili Odbor ministara te međudržavni sporovi. To ne znači da se o svakom pojedinom predmetu mora provoditi sustavna rasprava. Znači intenzivniju i aktivniju suradnju s odgovornim državama, primjerice pružanje pomoći pri izradi ili provođenju akcijskih planova, pružanje stručne pomoći u pogledu vrste mjera koje bi trebalo poduzeti i sl. Predmeti mogu prelaziti s jedne na drugu metodu nadzora.^{52/53}

4.3. Podatci za Republiku Hrvatsku

U odnosu na Republiku Hrvatsku, na nadzor Odboru ministara podneseno je 443 predmeta, a završne rezolucije donesene su u 253 predmeta.⁵⁴ Najviše pravičnih naknada dodijeljeno je u 2014. godini (458.795 eura), dok je u 2016. godini dodijeljeno 174.126 eura. Najviše naknade dodijeljene su u predmetu *Boljević*,⁵⁵ u iznosu od 180.000 eura. U prekršajnom, carinskom postupku podnositelju su oduzeta novčana sredstva u iznosu od 180.000,00 eura, jer pri prelasku državne granice i ulasku u Republiku Hrvatsku 2009. godine novac nije prijavio carinskom

51 Godine 1970. Grčka je bila prisiljena povući se iz članstva u Vijeću Europe zbog ozbiljnih mučenja i ponižavajućeg postupanja prema oponentima režima, drugim riječima zbog derogacije Konvencije. Ponovo je primljena 1974. godine.

52 Primjerice *Oršuš protiv Hrvatske* (VV 2010.) - riječ je o utvrđenoj diskriminaciji u vezi s pravom na obrazovanje učenika romskog podrijetla u osnovnim školama u kojima je nastava za te učenike, zbog njihova nedostatnog poznavanja hrvatskog jezika, organizirana isključivo u romskim razredima u kojima se provodio smanjeni nastavni program. Prvotno je izvršenje te presude bilo nadzirano u pojačanom postupku, na sastanku o ljudskim pravima 2012. godine. Odbor ministara donio je odluku kojom se prenosi ispitivanje slučaja iz pojačanog u standardni postupak nadzora.

53 U postupku pojačanog nadzora dvije su grupe predmeta:
- *Skendžić i Krznarić* (presuda *Skendžić i Krznarić protiv Hrvatske* od 20. siječnja 2011., zahtjev br. 16212/08, obuhvaćaju predmete neprovođenja adekvatne, djelotvorne i neovisne istrage ratnih zločina počinjenih tijekom Domovinskog rata),
- *Statileo* (presuda *Statileo protiv Hrvatske* od 10. srpnja 2014., zahtjev br. 12027/10, obuhvaćaju predmete najmodavaca u čijim su stanovima zaštićeni najmoprimci).

U postupku pojačanog nadzora je i predmet *Šečić* iz 2007. (neučinkovita istraga rasističkog napada *skinheads* na podnositelja koji je romskog podrijetla).

54 Vidi: <https://www.coe.int/en/web/execution/country-factsheets>. Pregledano 27. prosinca 2017.

55 Presuda *Boljević protiv Hrvatske* od 31. siječnja 2017. (zahtjev br. 43492/11).

djelatniku⁵⁶ te u predmetu SL i JL (2016., pravična naknada), u kojem je dodijeljeno 300.000 eura. Godine 2016., 6. listopada ESLJP je donio presudu⁵⁷ kojom je odredio podnositeljicama S.L. i J.L. naknadu štete zbog povrede njihovog prava na mirno uživanje prava vlasništva. Navedenu povredu utvrdio je svojom ranijom presudom od 7. svibnja 2015., jer Centar za socijalnu skrb u Puli nije na odgovarajući način zaštitio njihovu imovinu. Podnositeljice (tada maloljetne) su do 2001. godine bile vlasnice kuće u Puli, koju su na njihovo ime kupili njihovi roditelji. Njihovi roditelji zapali su u financijske poteškoće te su ostali bez ikakvih prihoda, a otac je otišao na odsluženje zatvorske kazne. Zbog toga su njihovi roditelji odlučili tu kuću zamijeniti za stan u stambenoj zgradi, te su se radi dobivanja potrebne suglasnosti obratili Centru za socijalnu skrb u Puli. Centar je to odobrenje dao, te je kuća zamijenjena za stan u stambenoj zgradi, pripadajuću garažu i određeni novčani iznos. ESLJP je utvrdio da je Centar dao odobrenje za sklapanje tog ugovora, iako iz svih okolnosti slučaja proizlazi da je vrijednost kuće bila veća od onoga što su tužiteljice dobile zauzvrat. Centar nije zatražio mišljenje stručnjaka o vrijednosti tih nekretnina, niti je izašao na lice mjesta da provjeri stanje zamijenjenih nekretnina. Nakon donošenja te prve presude, Europski sud je nastavio postupak u odnosu na zahtjev tužiteljica za naknadu materijalne štete te utvrdio da su zamjenom nekretnina tužiteljice bile oštećene za 300.000 eura, te je taj iznos dosudio tužiteljicama, kao i troškove postupka u iznosu od 6.000 eura.⁵⁸

56 ESLJP navodi u presudi: “U ovom predmetu mjeri oduzimanja nije bila namjena da predstavlja novčanu naknadu za štetu s obzirom da država nije pretrpjela nikakav gubitak kao posljedicu toga što podnositelj zahtjeva nije prijavio sredstva u stranoj valuti, već je imala svrhu odvracanja i kažnjavanja. Podnositelj zahtjeva bio je novčano kažnjen za prekršaj neprijavlivanja novca carini. Vlada nije uvjerljivo pokazala ili zaista tvrdila da sama novčana kazna nije bila dovoljna da postigne željeni učinak odvracanja ili kažnjavanja i da spriječi buduća kršenja obveze prijavljivanja. U tim okolnostima Sud zaključuje da oduzimanje cijelog iznosa novca koji je trebalo prijaviti, kao dodatne sankcije uz novčanu kaznu, nije bilo razmjerno zato što je nametnulo prekomjeran teret podnositelju zahtjeva (vidi predmet *Ismayilov*, prethodno citiran, para. 38.; i Gabrić, prethodno citiran, para. 39.; vidi također presudu Suda Europske unije *Chmielewski*, citirana u prethodnom paragraf 21.). Sukladno tome, došlo je do povrede članka 1. Protokola br. 1.”

57 *S.L. i J.L. protiv Hrvatske*, presuda od 7. svibnja 2015., zahtjev br. 13712/11; presuda (pravična naknada) od 6. listopada 2016.

58 Marijana Konforta, Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24., br., 2/2017, str. 287., navodi: “Razmatrajući izvršenje kaznenopravnih predmeta, dolazimo do broja od sedam vodećih predmeta (grupa predmeta) čije je izvršenje pretvoreno od ratifikacije Konvencije (...), što u širem smislu otvara pitanje spremnosti Hrvatske da ispuní svoje obveze i mogućnosti poboljšanja izvršenja, jer je ukupan broj kaznenopravnih predmeta u izvršenju nedvojbeno daleko veći. Presude koje je Hrvatska uspješno izvršila nisu bile jednostavne, što znači da postoje kapaciteti potrebni za izvršenje, ali razlozi zbog kojih drugi predmeti nisu izvršeni zahtijevaju razmatranje.”

5. POSTUPAK NADZORA - KONKRETNO

Od države se očekuje da u roku od šest mjeseci od kad je presuda postala konačna dostavi Odboru ministara akcijski plan. Od 2011. godine podnošenje akcijskih planova postalo je obvezno. Akcijski plan je dokument koji sadrži mjere koje je odgovorna država poduzela i koje namjerava poduzeti kako bi izvršila presudu, zajedno s rokovima u kojima će poduzeti mjere. To je dokument koji se stalno nadopunjuje novim informacijama, čak i revidira ako država smatra da treba promijeniti izvorno planirane mjere. Kada sve mjere opisane u akcijskom planu budu provedene, konačno ažuriranje pretvara akcijski plan u akcijsko izvješće. To je završno izvješće kojim država predstavlja mjere koje je poduzela radi izvršenja presude ili pojašnjava zašto nikakve ili daljnje mjere nisu potrebne. Svrha akcijskih planova i izvješća je omogućiti Odboru ministara provođenje informiranog nadzora. Postupak nadzora dovršava se donošenjem završne rezolucije Odbora ministara.

5.1. Izrada akcijskog plana i (akcijskog) izvješća u Republici Hrvatskoj

Postupak izvršenja presude u državi započinje definiranjem uzroka povrede te analizom same presude u kontekstu nacionalnoga pravnog sustava, da bi se moglo zauzeti stajalište o tome koje mjere država smatra potrebnim za izvršenje presude, odnosno da bi se mogao sastaviti akcijski plan. Glavni koordinator rada domaćih tijela u procesu izvršenja presuda ESLJP-a je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred ESLJP-om (u daljnjem tekstu: Ured zastupnika), putem kojeg se odvija i komunikacija s Odborom ministara. Na inicijativu Ureda zastupnika osnovan je Stručni savjet za izvršenje presuda i odluka ESLJP-a. To je međuinstitucionalno tijelo nadležno za identifikaciju mjera izvršenja konkretnih presuda te za nadzor nad njihovom provedbom. Sastavljen je od predstavnika svih ministarstava, Ustavnog, Vrhovnog suda, DORH-a i određenih drugih tijela državne vlasti. Ured zastupnika izrađuje akcijske planove i akcijska izvješća na temelju informacija prikupljenih od članova Stručnog savjeta. Ured zastupnika dostavlja svim članovima Stručnog savjeta prevedenu presudu, uz koju dostavlja i preliminarni upitnik, koji svako tijelo mora popuniti i vratiti Uredu zastupnika u roku od 15 dana. U preliminarnom upitniku svako tijelo identificira uzrok povrede, u čemu po mišljenju tijela leži osnovni uzrok povrede Konvencije (jesu li to neodgovarajući propisi, sudska praksa koja nije usklađena sa standardima ESLJP-a ili je riječ o propustu koji nema dubljih uzroka u propisima, organizaciji domaćeg sustava i sl). Razmatra se je li koji od problema identificiranih presudom u nadležnosti tijela, koje se mjere namjeravaju poduzeti i u kojim rokovima te koje drugo tijelo smatra nadležnim za poduzimanje mjera radi sprječavanja budućih istovjetnih povreda Konvencije. Na temelju prikupljenih preliminarnih upitnika Ured zastupnika vrši analizu informacija te sastavlja akcijski plan. Akcijski plan se na engleskom jeziku dostavlja svim članovima Stručnog savjeta koji mogu dati daljnje prijedloge u jednom kratkom roku ili se suglasiti s akcijskim planom.

6. KVAZIOGLEDNA (PILOT) PRESUDA STATILEO PROTIV HRVATSKE

Podnositelj zahtjeva bio je vlasnik stana u Splitu, na kojem je postojalo stanarsko pravo koje je stupanjem na snagu Zakona o najmu stanova u studenom 1996. pretvoreno u "zaštićeni najam". Najmodavac je imao obvezu sklopiti sa zaštićenim najmoprimcem ugovor o najmu na neodređeno vrijeme, iznos najamnine utvrdila je Vlada i bio je znatno niži od tržišne najamnine (prema podacima iz presude od 2012. godine iznosi 180 kn) te su zaštićeni najmoprimci imali bolju zaštitu u slučaju otkaza najma stana. U parničnom postupku koji je prethodio postupku pred ESLJP-om podnositelju je naloženo sklopiti ugovor o najmu sa zaštićenom najamninom te je odbijen njegov zahtjev za iseljenje stanara. ESLJP je ispitivao je li takvim miješanjem u pravo vlasništva podnositelja postignuta pravdna ravnoteža između zahtjeva općeg javnog interesa (zaštite stanara) i zaštite temeljnih prava pojedinca (najmodavca) te nameće li najmodavcu nerazmjerni i pretjerani teret. ESLJP je utvrdio da najmodavci nemaju utjecaj na izbor najmoprimca i na bitne dijelove ugovora, posebice trajanje (koje može biti nekoliko generacija) i uvjete otkaza najma. Najmodavci gotovo da nemaju prilike ući u svoj stan. Uz to obvezni su plaćati pričuvu i porez na dohodak na iznos primljene najamnine. Sud je bio posebno iznenađen činjenicom da se unatoč tomu što Zakon o najmu propisuje da visina zaštićene najamnine ovisi i o visini prihoda domaćinstva najmoprimca, ta se odredba primjenjuje samo u korist najmoprimca. To je ponekad rezultiralo paradoksalnim situacijama, poput one koju je opisao pučki pravobranitelj u svom izvješću za 2012. godinu, gdje su stariji najmodavci slabijeg imovnog stanja subvencionirali stanovanje radno sposobnih najmoprimaca koji primaju plaću. Na temelju svih tih utvrđenja, ESLJP nije našao zahtjeve općeg interesa koji bi mogli opravdati takva ograničenja podnositeljevih vlasničkih prava. Zaključio je da je na podnositelja kao najmodavca stavljen nerazmjerni i pretjerani pojedinačni teret, socijalni i financijski koji je nastao kao posljedica reforme u području stanovanja, budući da je morao snositi većinu socijalnih i financijskih troškova stambenog zbrinjavanja zaštićenog najmoprimca. Napomenuli smo da je presuda *Statileo* kvaziogledna (pilot) presuda. Naime, ESLJP je u posebnom dijelu presude naslova "Članak 46. Konvencije" dodao opće zapažanje da se temeljni problem tiče samog zakonodavstva i da se utvrđenja suda protežu izvan pojedinačnog interesa podnositelja u ovom konkretnom slučaju. ESLJP je naglasio da je ovo predmet u kojem bi država trebala poduzeti odgovarajuće zakonodavne i/ili druge opće mjere kako bi osigurala osjetljivu ravnotežu između interesa najmodavaca te općeg interesa zajednice da na odgovarajući način zaštiti zaštićene najmoprimce koji stanuju u privatnim stanovima. ESLJP ostavio je Republici Hrvatskoj da sama odredi koje bi to mjere bile potrebne i dostatne za izvršenje ove presude. Napomenuli smo već i da je ova presuda u postupku pojačanog nadzora. U akcijskim planovima do sada podnesenim navedeno je da je u tijeku postupak izmjene Zakona o najmu stanova.⁵⁹ Također je ukazano na političku

59 Na mrežnoj stranici Ministarstva nalazi se tekst: "03.05.2016. - Ministarstvo izradilo Nacrt Prijedloga Zakona o izmjenama i dopuna Zakona o najmu stanova: Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja izradilo je Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o najmu

situaciju u zemlji, parlamentarnim izborima 2016. godine i sl. i drugim poteškoćama izrade nacrtu promjene Zakona. Na sastanku zamjenika Odbora ministara u rujnu prošle godine donesena je odluka u kojoj se između ostalog navodi da se, uzimajući u obzir da je presuda donesena 2014. godine, snažno potiče državu da intenzivira svoje napore te pronade globalno rješenje ovog problema. Također je odlučeno o predmetu raspravljati u ožujku 2017. godine. Na sastanku u ožujku 2017. godine donesena je odluka kojom se izražava zabrinutost jer država nije pružila informacije kao odgovor na prethodnu odluku, unatoč tomu što je Sabor konstituiran, kao i zabrinutost zbog još tri ista slučaja u kojima je utvrđena povreda. Istaknuta je neodgodiva potreba nalaženja brzog rješenja problema zaštićenog najma, koji se može ticati tisuće pojedinaca. Od države se zahtijeva da, bez daljnjeg odgađanja, poduzme potrebne zakonodavne mjere te da u roku od sedam dana izvijesti Odbor ministara o tijeku zakonodavnog procesa, kao i trenutnu verziju nacrtu zakona. Predmet je uvršten u dnevni red sastanka u srpnju 2017. godine. U revidiranom akcijskom planu iz travnja 2017. navedeno je da je Ministarstvo gradnje prikupilo podatke na temelju javnog poziva te je utvrđeno da je riječ o 3.734 stanova, s oko 9.000 stanara. Na temelju tih podataka i analize rješenja sličnih problema u drugim državama, Ministarstvo je izradilo novi nacrt izmjena Zakona o najmu stanova te je javnost pozvana dati svoje primjedbe i sugestije. Prema nacrtu izmjena zakona iznos zaštićene najamnine postupno bi se povećavao tako da bi se do 2022. godine približio tržišnoj cijeni, te izjednačio status zaštićenih najmoprimaca s "običnim" najmoprimcima.

U Strasbourgu je od 5. do 7. prosinca 2017. održan 1302. DH sastanak Odbora ministarskih zamjenika, posvećen nadzoru nad izvršenjem presuda ESLJP-a. Na dnevnom redu sastanka nije bilo hrvatskih predmeta. Međutim, donesena je odluka o planiranju rada Odbora ministarskih zamjenika za 2018. godinu. Definirani su predmeti koji će biti na dnevnom redu u 2018. godini. Predmet *Statileo protiv Hrvatske* uvršten je na dnevni red sastanka Odbora koji će se održati u prosincu 2018. godine. Za sada nije poznato hoće li Odbor u navedenom predmetu održati raspravu ili će odluku donijeti konsenzusom, bez rasprave.⁶⁰

stanova i uputilo ga na javno savjetovanje. Zainteresirana javnost može se uključiti u javnu raspravu do 01. lipnja 2016. davanjem svojih mišljenja, prijedloga i primjedbi putem portala e-savjetovanje.

Cilj je predloženih izmjena da se pitanje zaštićenih najmoprimaca u stanovima u vlasništvu fizičkih osoba uredi na sustavan i cjelovit način. Odredbe Zakona o najmu iz 1996. i njegove kasnije izmjene trebaju se uskladiti s odredbama Ustava Republike Hrvatske i time provesti Presudu Ustavnog suda RH iz 1998. Potrebno je ispuniti obveze proizišle iz presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Statileo protiv Hrvatske*, te drugih odgovarajućih presuda Europskog suda za ljudska prava. (...)", (<http://www.mgipu.hr/default.aspx?id=39719>, pregledano 12. studenog 2017.).

60 Više na: <https://www.coe.int/uk/web/execution/-/the-committee-of-ministers-reviews-the-implementation-of-the-european-court-of-human-rights-judgments-1>, (pregledano 12. studenog 2017.).

7. POVREDA ČLANKA 2. KONVENCIJE U POSTUPOVNOM ASPEKTU – PRESUDA SKENDŽIĆ I KRZNARIĆ PROTIV HRVATSKE

Riječ je o grupi predmeta u kojima je utvrđena povreda članka 2. Konvencije u postupovnom aspektu tj. do povrede je došlo zbog neprovođenja djelotvorne istrage ratnih zločina počinjenih tijekom Domovinskog rata.⁶¹ I ovi su predmeti u pojačanom nadzoru. Jednu opću mjeru poduzeo je Ustavni sud, koji je uveo novu vrstu postupka krajem 2014.⁶²: ustavne tužbe podnesene zbog neprovođenja istrage (nedjelotvorna istraga) kaznenih djela vezanih uz članak 2. (pravo na život) i članak 3. (zabrana mučenja) Konvencije. Jedan od razloga za uvođenje nove “vrste” postupka pred Ustavnim sudom bila je činjenica da je Europski sud u većem broju presuda donesenih u odnosu na Republiku Hrvatsku utvrdio povredu proceduralnog aspekta članka 2. i 3. Konvencije⁶³, a u Republici Hrvatskoj nije postojalo djelotvorno pravno sredstvo kojim bi se ta povreda utvrdila na domaćoj razini. Institut ustavne tužbe kako je bio uređen Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu Republike Hrvatske⁶⁴, razrađen Poslovníkom Ustavnog suda Republike Hrvatske⁶⁵ i praksom Ustavnog suda, nije omogućavao podnošenje ustavne tužbe zbog “nečinjenja”, odnosno zbog neprovođenja djelotvorne službene istrage u vezi s pravom na život i zabranom zlostavljanja. Podnositelji su prigovore o povredi proceduralnog aspekta članka 2. i 3. Konvencije mogli iznijeti tek u ustavnoj tužbi podnesenoj u povodu odluka donesenih u sudskim postupcima (po pravomoćnom okončanju sudskog postupka, ili iznimno i prije nego je iscrpljen pravni put pod pretpostavkama utvrđenim u članku

61 Presuda *Skendžić i Krznarić protiv Hrvatske* od 20. siječnja 2011. (zahtjev br. 16212/08).

62 Vidi: Sandra Marković i Sanja Trgovac, *Prihvatanje standarda Europskog suda za ljudska prava u zaštiti proceduralnog aspekta članka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Hrvatska pravna revija, srpanj-kolovoz 2016. U radu se, na str. 4., navodi: “U predmetu U-IIIBi-7367/2014 Ustavni sud se prvi put bavio proceduralnim aspektom prava na život, zajamčenim člankom 21. stavkom 1. Ustava (...) i člankom 2. stavkom 1. Konvencije. (...) S obzirom na bogatu praksu ESLJP-a, i u odnosu na Republiku Hrvatsku, Ustavni sud je pošao od standarda koje je ESLJP izgradio u svojoj praksi. Naglasio je da se prema praksi ESLJP-a obveze države u zaštiti prava na život mogu svrstati u tri skupine: negativna obveza države da se suzdrži od nezakonitog oduzimanja života, pozitivna obveza države da donese djelotvorne normativne i provedbene mjere za sprječavanje gubitaka života kad se oni mogu izbjeći te proceduralna obveza države da istražuje sumnjive smrtne slučajeve. Ustavni sud izrijeком je prihvatio stajališta ESLJP-a iz spomenutog predmeta *Jelić protiv Hrvatske* (...)”

63 Pozitivna obveza države u smislu proceduralnog aspekta članka 2. i 3. Konvencije, prema praksi ESLJP-a, pretežno se svodi na zahtjev za provođenje djelotvorne službene istrage u vezi sa smrću pojedinca kao posljedice uporabe sile, odnosno u vezi s tvrdnjama pojedinca da je pretrpio ozbiljno zlostavljanje. ESLJP je u presudi naveo: “Sud nalazi da nedostaci u istrazi o nestanku M.S.-a koji se tiču djelotvornosti istrage i toga što vlasti koje su u njoj sudjelovale nisu bile neovisne, nisu u skladu sa zahtjevima članka 2. Konvencije. Stoga je u tom pogledu došlo do povrede postupovne obveze iz članka 2. Konvencije.”

64 Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst.

65 Poslovník Ustavnog suda Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 83/14 - pročišćeni tekst i 2/15.

63. UZUS-a). “Pravno sredstvo” koje je uvedeno dopunom Poslovnika ono je pravno sredstvo kojim bi se povreda članka 2. i 3. Konvencije u proceduralnom aspektu mogla otkloniti na domaćoj razini. Tu je mjeru Ustavnog suda Odbor ministara na sastanku u ožujku ove godine prihvatio kao dobrodošlu.

8. ODLUKA USTAVNOG SUDA U-III-3304/2011 (VANJAK PROTIV HRVATSKE)⁶⁶

Podnositelj je podnio ustavnu tužbu u povodu pravomoćnog rješenja upravnog tijela kojim je odbačen njegov zahtjev za obnovu (disciplinskog) postupka pred nadležnim domaćim tijelom u postupku izvršenja presude ESLJP-a *Vanjak protiv Hrvatske*.⁶⁷ Upravni sud potvrdio je stajalište upravnog tijela da “presuda Europskog suda 'nije sama po sebi nova činjenica niti dokaz osnovom kojeg se obnova postupka može dopustiti.’”

Ustavni sud je u odluci Vanjak ponovio opća ustavnopravna stajališta o obvezama sudova pri izvršenju presuda ESLJP-a, u kojima je utvrđena povreda prava na pravično suđenje u smislu članka 6. Konvencije u kaznenim postupcima i u drugim postupcima u kojima se primjenjuju odredbe Zakona o kaznenom postupku. Istaknuo je da se u pitanjima izvršenja presuda Europskog suda, domaća sudska praksa mora izgrađivati tako da uvažava međunarodne pravne obveze koje za Republiku Hrvatski proizlaze iz Konvencije. Također da je ustavnopravna osnova za izvršenje presuda Europskog suda u Republici Hrvatskoj sadržana u članku 46. stavku 1. Konvencije u vezi s člancima 115. stavkom 3. i 134. Ustava. Nadležni sudovi obvezni su u svojim odlukama tu ustavnopravnu osnovu naznačiti uvijek kad je riječ o postupku izvršenja presuda ESLJP-a zajedno s pravnom osnovom domaćeg prava mjerodavnom za konkretan slučaj. Ustavni sud istaknuo je da je presuda Europskog suda u kojoj je utvrđena povreda konvencijskog prava uvijek “nova činjenica” koja mora dovesti do ispitivanja osnovanosti zahtjeva podnositelja za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju odluke ESLJP-a (prema članku 502. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (ZID ZKP/11)⁶⁸: zahtjeva za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju konačne presude Europskog suda), ako će biti podnesen. Nadalje da je nadležni sud ovlašten ispitati u svakom pojedinom slučaju je li takav zahtjev osnovan ili ne. Drugim riječima, zahtjev nije dopušteno odbaciti. Ispitivanje osnovanosti zahtjeva, prema stajalištu Ustavnog suda izričito navedenom u ovoj odluci, mora biti utemeljeno na osobitim okolnostima konkretnog slučaja (ponajprije na prirodi djela i/ili težini kazne) i na utvrđenjima o povredama i razlozima za ta utvrđenja koji su sadržani u presudi Europskog suda te na sudskoj praksi tog suda. Ustavni sud je naveo da je nadležni sud ovlašten nakon ispitivanja osnovanosti zahtjeva odbiti ga ili prihvatiti. U slučaju njegova odbijanja zbog neosnovanosti, pravila o “vidljivosti pravde” i “održavanju legitimnog povjerenja građana u državu

66 Odluka U-III-3304/2011 od 23. siječnja 2013., Narodne novine, br. 13/13.

67 *Vanjak protiv Hrvatske*, presuda od 14. siječnja 2010., zahtjev br. 29889/04.

68 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine br. 80 od 13. srpnja 2011.

i pravo koje ona stvara”, inherentnima vladavini prava, traže od nadležnog suda da pokaže kako postoje okolnosti za njegovo odbijanje i da ih dostatno obrazlože. Ako se te pretpostavke ispune, odbijanje zahtjeva neće se moći kvalificirati kao neizvršenje presude ESLJP-a. U odluci je navedeno da sve dok se osnovanost zahtjeva za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju odluke Europskog suda (prema članku 502. ZID ZKP/11: zahtjeva za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju konačne presude Europskog suda), ne ispita u skladu sa stajalištima izraženim u ovoj odluci, ima se smatrati da je podnositelj takvog zahtjeva i dalje žrtva povrede prava na pravično suđenje u smislu članka 29. stavka 1. Ustava i članka 6. stavka 1. Konvencije. Ustavni sud istaknuo je da se navedena stajališta odgovarajuće primjenjuju u svim postupcima koji se pokreću radi ponovnog (novog) suđenja kao pojedinačne mjere izvršenja presude ESLJP-a, u kojoj je utvrđena povreda prava na pravično suđenje ili povreda nekoga drugog konvencijskog prava.⁶⁹

9. ODLUKA USTAVNOG SUDA U-III-334/2013 (MAĐER PROTIV HRVATSKE)⁷⁰

Podnositelj je podnio 18. siječnja 2013. ustavnu tužbu radi zaštite ustavnih prava u postupku izvršenja presude *Mađer protiv Hrvatske*.⁷¹ Ustavna tužba podnesena je u povodu rješenja kojima je odbačen kao nepravodoban zahtjev podnositelja za obnovu kaznenog postupka dovršenog pravomoćnom presudom Županijskog suda u Velikoj

69 Ustavni sud u odluci navodi: “Zaključno, u pitanjima izvršenja presuda Europskog suda domaća sudska praksa mora se izgrađivati tako da uvažava međunarodnopravne obveze koje za Republiku Hrvatsku proizlaze iz Konvencije. Mora biti u suglasnosti s navedenim relevantnim pravnim stajalištima i praksom Europskog suda jer su one za Republiku Hrvatsku obvezujućii međunarodnopravni standardi.

To znači da je svaka presuda protiv Republike Hrvatske u kojoj je Europski sud utvrdio povredu Konvencije za nadležna domaća tijela - nova činjenica. Snagu te nove činjenice najbolje je opisao njemački Savezni ustavni sud kad je u povodu presude Europskog suda *M. protiv Njemačke* (17. prosinca 2009., zahtjev br. 19359/04) te više istovrsnih presuda koje su poslije toga uslijedile u svojoj presudi Sigurnosni zatvor I. od 4. svibnja 2011. utvrdio:

“1. Odluke Europskog suda, koje sadrže nove aspekte za tumačenje Temelnog zakona, ekvivalentne su pravno relevantnim promjenama koje mogu dovesti do prevladavanja učinaka konačnih i obvezujućih odluka i samog Saveznog ustavnog suda.”

(“1. Entscheidungen des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte, die neue Aspekte für die Auslegung des Grundgesetzes enthalten, stehen rechtserheblichen Änderungen gleich, die zu einer Überwindung der Rechtskraft einer Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts führen können.” - BVerfG, Urteil des Zweiten Senats vom 4. Mai 2011 - 2 BvR 2365/09-2 BvR 740/10-2 BvR 2333/08-2 BvR 1152/10-2 BvR 571/10, Absatz-Nr., 1-178).

Ustavni sud na kraju podsjeća i na članak 31. stavak 3. Ustava koji izriječno dopušta mogućnost obnove kaznenog postupka ako je to propisano zakonom “u skladu s međunarodnim ugovorom”.

To zaključno znači da je presuda Europskog suda uvijek “nova činjenica” koja mora dovesti do ispitivanja osnovanosti zahtjeva za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju odluke Europskog suda, ako takav zahtjev bude podnesen.”

70 Odluka i rješenje broj: U-III-334/2013 od 30. siječnja 2014., Narodne novine, br. 24/14.

71 *Mađer protiv Hrvatske*, presuda od 21. lipnja 2011., zahtjev br. 56185/07.

Gorici, broj: K-27/04 od 16. siječnja 2006.

Ustavni sud je utvrdio da je ovaj predmet povezan s postupkom izvršenja presude ESLJP-a, ali se konkretno pitanje oko kojega je nastao spor i koje se ovdje razmatra iscrpljuje isključivo u načinu na koji su nadležni domaći sudovi protumačili i primijenili domaće pravo vezano uz rok u kojem je stranka dužna nadležnom domaćem sudu podnijeti zahtjev za izmjenu domaće kaznene presude. Nadalje, da je pitanje roka za podnošenje zahtjeva za izmjenu domaće kaznene presude stvar domaćeg prava jer ni Konvencija ni praksa ESLJP-a ne priječe državama strankama da propisuju rok u kojem će biti dopušteno njegovo podnošenje. Drugim riječima, pitanje roka za podnošenje zahtjeva za izmjenu domaće kaznene presude nije povezano s međunarodnim ugovornim obvezama Republike Hrvatske koje proizlaze iz članka 46. stavka 1. Konvencije u vezi s člancima 115. stavkom 3. i 134. Ustava, to jest s međunarodnim obvezama koje je Republika Hrvatska kao ugovorna stranka prihvatila ratifikacijom Konvencije i priznavanjem jurisdikcije ESLJP-a u svim predmetima koji se tiču tumačenja i primjene Konvencije. Stoga se na konkretni prigovor, u čijem je središtu spor oko primjenjivosti roka za podnošenje zahtjeva za izmjenu domaće kaznene presude, propisanog domaćim pravom, na konkretan slučaj podnositelja, ne primjenjuju načelna pravna stajališta vezana uz opće obveze Republike Hrvatske u postupku izvršenja presuda i odluka ESLJP-a koja je Ustavni sud utvrdio u odluci broj: U-III-3304/2011. Ustavni sud naveo je da se stajališta iznesena u toj odluci odnose na fazu postupka u kojoj nadležni sud ispituje postojanje razloga za obnovu kaznenog postupka u svjetlu presude ESLJP-a kao "nove činjenice" ili "novog dokaza" (točka 32. obrazloženja odluke broj: U-III-3304/2011). U toj je fazi nadležni sud uvijek dužan meritorno ispitati podneseni zahtjev u svjetlu osobitih okolnosti konkretnog slučaja (ponajprije prirode djela i/ili težine kazne), polazeći od utvrđenja o povredama i od razloga za ta utvrđenja koji su sadržani u presudi ESLJP-a i sudskoj praksi tog suda.

Kad je riječ o podnositeljevu zahtjevu za izmjenu domaće kaznene presude koji je predmet ustavnosudskog postupka u predmetu U-III-334/2013, Ustavni sud je naveo da proizlazi da bi načelna stajališta iznesena u odluci, broj: U-III-3304/2011, mogla biti relevantna samo u postupku koji će uslijediti tek pod uvjetom da nadležni sud u postupku koji će ponoviti na temelju ove odluke, poštujući stajališta Ustavnog suda, riješi da se na podnositeljev slučaj ne primjenjuje rok iz članka 44. ZID-a ZKP/11 (članka 502. stavka 3. ZKP-a). Uz detaljno obrazloženje, Ustavni sud je usvojio ustavnu tužbu te zaključno naveo da je nadležni prvostupanjski sud dužan u ponovljenom postupku ponovo ispitati pravodobnost podnositeljeva zahtjeva za izmjenu domaće kaznene presude od 30. siječnja 2012., uvažavajući stajališta izražena u točkama od 27. do 31. odluke i rješenja Ustavnog suda U-III-334/2013.

10. ODLUKA USTAVNOG SUDA U-III-2166/2016 (B. I DRUGI PROTIV HRVATSKE)⁷²

Ustavni sud je 2. studenoga 2016. donio odluku, broj: U-III-2166/2016, kojom je usvojio ustavnu tužbu podnositeljica zbog propuštanja sudova (Općinskog i Županijskog) da "izvrše konačnu i obvezujuću presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu B. i drugi protiv Hrvatske od 18. lipnja 2015. (zahtjev broj 71593/11) u smislu članka 46. stavka 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ... u vezi s člankom 115. stavkom 3. i člankom 134. Ustava ...". Točkom II. izreke ukinuta su rješenja redovnih sudova. Prednik podnositeljica ubijen je 1991. u Sisku. Godine 1991. podnesena je kaznena prijava protiv nepoznate osobe, a 20. lipnja 2011. protiv tri osobe zbog optužbi za ratne zločine protiv civilnog stanovništva – prijava je uključivala i ubojstvo prednika podnositeljica. Pravomoćnom presudom V.M. osuđen je na kaznu zatvora od deset godina (prvostupanjska presuda donesena je 9. prosinca 2013., a drugostupanjska 10. lipnja 2014.). Podnositeljice su 15. veljače 2005. podnijele tužbu radi naknade štete zbog smrti njihovog prednika. Tužbeni zahtjev pravomoćno je odbijen (prvostupanjska presuda od 6. travnja 2005., drugostupanjska od 11. rujna 2008., presuda Vrhovnog suda od 19. svibnja 2010., ustavna tužba odbačena je, u tzv. velikoj trijaži - meritorni odbačaj: U-III-4378/2010 od 18. svibnja 2011.). Sudovi su utvrdili da je nastupila zastara, a članak 377. Zakona o obveznim odnosima se ne može primijeniti budući da nema dokaza da je vođen kazneni postupak. Nakon pravomoćnog okončanja kaznenog postupka podnositeljice su podnijele prijedlog za ponavljanje postupka, koji je pravomoćno odbačen jer je nepravodoban (protekao je rok od pet godina u kojem se može podnijeti prijedlog za ponavljanje iz razloga saznanja za nove činjenice i dokaze; čl. 421. st. 1. t. 10. Zakona o parničnom postupku⁷³). Podnositeljice su 11. studenoga 2011., tj. prije dovršetka kaznenog postupka i prije podnošenja prijedloga za ponavljanje parničnog postupka, podnijele zahtjev ESLJP-u.

ESLJP je presudom *B. i drugi protiv Hrvatske* od 20. listopada 2015. utvrdio: "73. Sud primjećuje da policijski izvidi glede okolnosti V.B.-ove smrti nisu bili neovisni. Konkretno, istraga je povjerena sisačkoj policiji, istim onim snagama za čije se načelnike sumnjalo da su sudjelovali u događajima povezanim s ubojstvom V.B.-a. Zamjenik načelnika policije osuđen je za organizaciju i toleriranje djela koja uključuju ubojstvo V.B.-a. Prema mišljenju Suda, ti čimbenici predstavljali su očiti sukob interesa i nedostatak neovisnosti istražnih tijela (vidi, *mutatis mutandis*, *Gharibashvili protiv Gruzije*, br. 11830/03, § 68., 29. srpnja 2008.). Sukob interesa potkrjepljuje stajalište o nedostatku istinske volje policije da identificira izravne počinitelje (vidi stavke 70. i 71. ove presude).

74. Uzimajući u obzir gore navedeno, Sud smatra da su gore opisani nedostaci dovoljni kako bi se zaključilo da nacionalne vlasti nisu provele odgovarajuću, neovisnu i učinkovitu istragu okolnosti ubojstva srodnika podnositelja zahtjeva. Prema tome

72 Odluka broj: U-III-2166/2016 od 2. studenoga 2016. (www.usud.hr).

73 Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/13. i 89/14.

došlo je do povrede postupovne obveze članka 2. Konvencije.”

ESLJP je primijetio da je V.M. osuđen za ratne zločine protiv civilnog stanovništva kao zapovjednik policijskih snaga na širem području Siska i Banovine i zamjenik načelnika sisačke policije, jer je dopustio ubojstva osoba srpskog etničkog podrijetla te nije poduzeo potrebne mjere za sprječavanje tih ubojstava. Međutim, nije utvrđeno tko su izravni počinitelji. ESLJP je smatrao da domaće vlasti nisu učinile sve što je bilo u njihovoj moći kako bi se identificirali izravni počinitelji. Ostale prigovore nije posebno razmatrao (prigovor diskriminacije iz čl. 14., prigovor nepostojanja djelotvornog pravnog sredstva iz čl. 13. Konvencije), odnosno odbacio ih je. Prigovor u vezi s člankom 6. Konvencije (pristup sudu zbog odbijenog tužbenog zahtjeva za naknadu štete primjenom pravila o zastari) odbacio je kao očito neosnovan, a prigovor u vezi s člankom 5. Konvencije (odvođenje prednika podnositeljica od strane uniformiranih osoba u kolovozu 1991.) odbacio je kao nedopušten *ratione temporis*. ESLJP je dosudio podnositeljima 20.000 eura na ime naknade nematerijalne štete. Odbio je zahtjev za naknadu materijalne štete (troškovi nadgrobnog spomenika). Međutim, u ovom predmetu ESLJP je utvrdio samo povredu postupovnog aspekta članka 2. Konvencije. Prema tomu, Sud smatra da ne postoji uzročna veza između zahtjeva za naknadu materijalne štete i utvrđene povrede te je odbio zahtjev za naknadu materijalne štete. Nakon konačnosti presude ESLJP-a podnositeljice su prvostupanjskom parničnom sudu podnijele zahtjev za ponavljanje postupka temeljeći ga na konačnoj presudi ESLJP-a. U zahtjevu su kao pravnu osnovu naznačile članak 421. stavak 1. točka 10. ZPP-a. Sudovi su odbacili zahtjev jer je protekao rok od pet godina u kojem se može podnijeti prijedlog za ponavljanje postupka iz razloga saznanja za nove činjenice i dokaze (članak 421. stavak 1. točka 10. ZPP-a), stavljajući im na teret pogrešno označavanje pravne osnove.

Ustavni sud je u odluci U-III-2166/2016 prvo primijetio da su nadležni sudovi slučaj podnositeljica ustavne tužbe tumačili tako da su zahtjev iz članka 428.a ZPP-a u cijelosti poistovjetili s prijedlogom za ponavljanje postupka iz članka 421. stavka 1. ZPP-a. Drugačije rečeno, nisu uvažili činjenicu da članak 428.a ZPP-a uređuje posebno pravno sredstvo, u vezi s ponavljanjem postupka u povodu konačne presude ESLJP-a, pod nazivom zahtjev za izmjenu (pravomoćne sudske) odluke, a ne prijedlog za ponavljanje postupka propisan člankom 421. stavkom 1. ZPP-a. Ustavni sud je ocijenio očitim da navedena distinkcija nije samo terminološke prirode. Nadalje, da razlog za navedeno poistovjećivanje leži u postupanju prvostupanjskog suda koji je svoju ocjenu zakonske osnove zahtjeva podnositeljica donio na način koji ne korespondira s njegovim sadržajem te “mehaničkom” vezivanju sudova uz (pogrešnu) zakonsku osnovu koju su podnositeljice navele u zahtjevu, tj. uz formalno navedeni članak 421. stavak 1. točku 10. ZPP-a, umjesto da svoju ocjenu o dopuštenosti zahtjeva donesu uzimajući u obzir sadržaj zahtjeva, tj. kontekst i sagledavajući pravni problem u cjelini. Naime, prema ocjeni Ustavnog suda, sudovi nisu uzeli u obzir da su podnositeljice podnesak kojim su nakon nastupa konačnosti presude ESLJP-a zatražile ponavljanje parničnog postupka nazvale: “Zahtjev za ponavljanje postupka” te da su potom u podnesku navele da ga podnose na temelju konačne presude ESLJP-a, u roku propisanom ZPP-om i da traže izmjenu pravomoćne prvostupanjske presude, kao i

da su u podnesku priložile obavijest ESLJP-a o nastupu konačnosti njegove presude, broj 71593/11 od 18. lipnja 2015. te tu presudu, sve u preslici, dostavile u tekstu na engleskom jeziku. Nadležni sudovi su odlučivali o zahtjevu podnositeljica za izmjenu pravomoćne sudske odluke na temelju odluke ESLJP-a kao da nije riječ o pravnoj stvari s međunarodnopravnim elementima i kao da nije riječ o izvršenju međunarodne ugovorne obveze Republike Hrvatske koja proizlazi iz presude ESLJP-a. Takvim postupanjem, koje je rezultiralo odbacivanjem zahtjeva podnositeljica, prema ocjeni Ustavnog suda, domaći su sudovi povrijedili članak 46. stavak 1. Konvencije u vezi s člancima 115. stavkom 3. i 134. Ustava. Prema utvrđenoj praksi Ustavnog suda takvo je postupanje nesuglasno i s člancima 3. i 5. Ustava. Takvu primjenu mjerodavnog propisa u konkretnom slučaju Ustavni sud je ocijenio kao nefleksibilnu i "mehaničku", odnosno kao pretjerani (ekscesivni) formalizam u suđenju. Ustavni sud je ocijenio da su zbog navedenog postupanja sudova podnositeljice i dalje žrtve povrede prava svakoga na život u postupovnom aspektu članka 2. Konvencije, odnosno članka 21. stavka 1. Ustava.

11. ODLUKA USTAVNOG SUDA U-III-5081/2015 (DRAGOJEVIĆ PROTIV HRVATSKE)⁷⁴

U odluci U-III-5081/2015 Ustavni sud utvrdio je da nije došlo do propusta sudova u izvršenju presude ESLJP-a *Dragojević protiv Hrvatske*.⁷⁵ Tom presudom ESLJP-a utvrđena je povreda članka 8. Konvencije jer "postupak za nalaganje i nadziranje provođenja mjera prisluškivanja telefona podnositelja nije bio u potpunosti u skladu s pretpostavkama zakonitosti, niti je na odgovarajući način ograničio miješanje u pravo podnositelja na poštovanje njegova privatnog života i dopisivanja na ono što je bilo 'nužno u demokratskom društvu'." Prijedlog podnositelja za obnovu kaznenog postupka sudovi su odbili. Ustavni sud primijetio je da ESLJP u predmetu *Dragojević protiv Hrvatske* nije odredio obnovu kaznenog postupka (kao pojedinačnu mjeru za izvršenje presude ESLJP-a) zbog utvrđene povrede članka 8. Konvencije već je podnositelju odredio pravično obeštećenje, koje je dužna isplatiti Republika Hrvatska. Nije utvrdio niti povredu članka 6. Konvencije, jer je utvrdio da se kaznena osuda temelji ne samo na dokazima koji su dobiveni nezakonitim posebnim izvidnim mjerama, već i na drugim dokazima koji su izvedeni u ranije provedenom kaznenom postupku. Podnositeljev zahtjev za izmjenu pravomoćne presude odbijen je kao neosnovan jer su nadležni sudovi utvrdili da se pravomoćna presuda, kojom je podnositelj proglašen krivim u prethodno vođenom kaznenom postupku, ne temelji samo na dokazima koji su pribavljeni uporabom tajnih prislušnih uređaja, već i na iskazima svjedoka i drugih suoptuženika te činjenicama proizašlim iz pregledanih isprava. Nadležni sudovi razmotrili su sve podnositeljeve prigovore i utvrdili da nema uvjeta za izmjenu pravomoćne presude na temelju članka 502. ZKP-a/08.⁷⁶ Prema

74 Odluka U-III-5081/2015 od 1. lipnja 2016., Narodne novine, br. 59/16.

75 *Dragojević protiv Hrvatske*, presuda od 15. siječnja 2015. (zahtjev br. 68955/11).

76 Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/08., 76/09., 80/11., 91/12., odluka Ustavnog suda broj: U-I-448/2009 i dr. od 19. srpnja 2012., 143/12., 56/13. i 145/13.

ocjeni Ustavnog suda nadležni sudovi iznijeli su ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za svoja rješenja, pa Ustavni sud nije utvrdio ponovnu povredu prava zajamčenog člankom 8. Konvencije.

12. ODLUKA USTAVNOG SUDA U-III-1816/2017 (DŽINIĆ PROTIV HRVATSKE)⁷⁷

Odlukom U-III-1816/2017 Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu u odnosu na prigovore podnositelja vezane uz postupak za izmjenu pravomoćne sudske odluke u povodu presude ESLJP-a *Džinić protiv Hrvatske*⁷⁸, a koji se odnose na povredu članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju odnosno članka 48. Ustava. U kaznenom postupku vođenom protiv podnositelja sudovi su odredili privremenu mjeru osiguranja na nekretninama podnositelja da bi se osiguralo učinkovito izvršenje moguće odluke o oduzimanju imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom u iznosu od oko 1.060.000,00 eura. Na temelju tog rješenja privremena mjera osiguranja zabrane otuđenja i opterećenja nekretnina podnositelja zabilježena je u zemljišnim knjigama. ESLJP je utvrdio da je u okolnostima konkretnog slučaja “osporena blokada nepokretne imovine podnositelja zahtjeva u okviru predmetnog kaznenog postupka, iako u načelu zakonita i opravdana, određena i održavana na snazi bez utvrđivanja da li vrijednost blokirane imovine odgovara mogućoj odluci o oduzimanju protupravne imovinske koristi ostvarene počinjenjem kaznenog djela. Sud stoga smatra kako primjena takve mjere nije bila primjerena da se pokaže kako je ispunjen zahtjev 'pravične ravnoteže' sadržan u drugom stavku članka 1. Protokola br. 1.” Podnositelj je podnio zahtjev za obnovu kaznenog postupka povodom te presude ESLJP-a. Zahtjev je pravomoćno odbijen uz obrazloženje da se presudom ESLJP-a utvrđene povrede konvencijskih prava podnositelja odnose na postupanje sukladno Zakonu o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (u daljnjem tekstu: ZoPOIK)⁷⁹ i to stoga što je postojala nerazmjernost vrijednosti imovine na kojoj je primijenjena privremena mjera u odnosu na vrijednost provedbe mogućeg naloga za oduzimanje imovine kao ishod kaznenog postupka. Prema ocjeni sudova te okolnosti ne mogu biti osnova za obnovu kaznenog postupka u kojemu je pravomoćno i nedvojbeno utvrđeno da je podnositelj imovinsku korist ostvario kaznenim djelom za koje je osuđen i to u novčanom iznosu od 1.800.857,74 kune, te da navedeni novčani iznos predstavlja imovinu Republike Hrvatske. Također je utvrđeno da je ukinuta predmetna privremena mjera, koja se odnosila na blokadu predmetnih nekretnina. Prema ocjeni Ustavnog suda nadležni su sudovi iznijeli ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za svoja rješenja. Ustavni sud je naveo:

“U izvršenju presuda ESLJP-a izbor individualne mjere ovisi o tome koju povredu je taj sud utvrdio i što je, prema utvrđenju tog suda, dovelo do te povrede. Osnovni cilj individualne mjere je ispraviti utvrđenu povredu odnosno istu okončati te

77 Odluka U-III-1816/2017 od 11. srpnja 2017., Narodne novine, br. 98/17.

78 *Džinić protiv Hrvatske* od 26. travnja 2016. (zahtjev br. 38359/13).

79 Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine” broj 145/10.

otkloniti njezine posljedice kako bi se podnositelja stavilo, u najvećoj mogućoj mjeri, u situaciju u kojoj bi bio da zahtjevi Konvencije nisu bili zanemareni.

Presudom *Džinić protiv Hrvatske* ESLJP je utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1. S obzirom na to utvrđenje i njegove razloge, ukidanjem privremene mjere izvršena je presuda ESLJP-a te podnositelj više nije žrtva utvrđene povrede, bez obzira na pravni temelj ukidanja te mjere. Obnova kaznenog postupka koji je dovršen pravomoćnom presudom Županijskog suda u Vukovaru broj: K-41/11 od 11. srpnja 2014. nije ni nužna niti prikladna mjera za izvršenje presude *Džinić protiv Hrvatske*. Iz te presude ESLJP-a ne proizlazi da bi kaznena presuda kojom je dovršen postupak čiju obnovu traži podnositelj u meritumu bila protivna Konvenciji niti da je veza između te presude i utvrđene povrede takva da bi povreda mogla biti ispravljena obnovom tog postupka. U vezi navoda podnositelja da je obnova postupka potrebna radi saniranja posljedica nerazmjerne privremene mjere (naknada materijalne štete), Ustavni sud ističe da u konkretnom slučaju obnova kaznenog postupka dovršenog presudom od 11. srpnja 2014. nije prikladna mjera niti za otklanjanje eventualnih posljedica povrede koju je utvrdio ESLJP, jer se o šteti koja je posljedica privremene mjere ne može raspravljati u (obnovljenom) kaznenom postupku već u postupku predviđenom člankom 17. ZoPOIK-a.”

13. ZAKLJUČNO

U Rezoluciji Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Rec 1516 (2006) o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava, u točki 1. navodi se: “Parlamentarna skupština naglašava da je poštovanje Europske konvencije za ljudska prava (EKLJP – ETS br. 5), uključujući i obveznu nadležnost Europskog suda za ljudska prava (Suda) i njegove obvezujuće presude, glavni stup europskog javnog poretka koji jamči mir, demokraciju i dobro upravljanje na širem području Europe. Stoga je bitno da Skupština i dalje pokazuje živo zanimanje za razne vidove sustava EKLJP-a, a posebno za djelotvornu provedbu presuda Suda, o kojima ovisi vlast Suda.” Skupština je primijetila da je provedba presuda ESLJP-a složen pravni i politički proces kojemu je cilj ispraviti utvrđene povrede i spriječiti nove ili slične. Toj provedbi, koja se odvija pod nadzorom Odbora ministara, kako ističe Skupština, može pripomoći bliska suradnja između domaćih i ostalih institucija, uključujući i Skupštinu i parlamente država članica.⁸⁰

80 U Preporuci Parlamentarne skupštine Vijeća Europe Rec 1516(2006) o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava navodi se:

“1. Pozivajući se na svoju Rezoluciju 1516 (2006) o provedbi presuda Europskog suda za ljudska prava, Parlamentarna skupština poziva Odbor ministara da, kao Konvencijom utvrđeni jamac provedbe presuda Suda, svim raspoloživim sredstvima poveća svoju djelotvornost, te mu u tom smislu preporučuje da:

1.1. se s posebnom pažnjom odnosi prema najvažnijim problemima u provedbi presuda, posebno onima koji su utvrđeni u Rezoluciji 1516 (2006), te da Skupštinu što je prije moguće izvijesti o rezultatima ostvarenim u rješavanju tih problema;

1.2. poboljša koordinaciju kako između tijela Vijeća Europe tako i s Europskom unijom i međunarodnim institucijama kako bi se osiguralo da se zahtjevi iz presuda Suda na odgovarajući

O važnosti izvršenja presuda ESLJP-a možemo progovarati iz više aspekata i dobar je znak da je tema posljednjih godina sve prisutnija i u teoriji, ali i u praksi. Edukacija i prihvaćanje europskih standarda nezaobilazni su na svim stranama naših sudnica. Posebno naglašavamo važnost i snagu poznavanja konvencijskog prava i prakse u odvjetništvu, u postavljanju smjera u podnescima od samih početaka, što može učiniti razliku u konačnom uspjehu u sporu.

način odražavaju u njihovim aktivnostima i da njihove aktivnosti idu u prilog ispunjenju tih zahtjeva;

1.3. unaprijedi svoju komunikacijsku politiku kako bi važna pitanja koja se odnose na provedbu članka 46. (obvezatna snaga i izvršenje presuda) Europske konvencije o ljudskim pravima (ETS br. 5) dobila potrebnu vidljivost na europskoj razini i unutar država članica, te da se istovremeno pobrine da njegov rad bude transparentniji, a tekstovi koje izradi tim povodom budu lako dostupni;

1.4. potakne države članice da poboljšaju, a gdje je potrebno i uspostave domaće mehanizme i postupke – kako na razini vlada, tako i na razini parlamenata – kako bi se osigurala pravovremena i djelotvorna provedba presuda Suda kroz koordinirano djelovanje svih nacionalnih činitelja kojih se to tiče, te uz potrebnu potporu na najvišoj političkoj razini;

1.5. poveća pritisak i poduzme odlučnije mjere u slučajevima kad država članica i dalje ne izvršava presudu bilo zbog odbijanja da to učini, nemara ili nesposobnosti da poduzme odgovarajuće mjere.”

LITERATURA

1. Elisabeth, Lambert, Abdelgawad: The Execution of the Judgments of the European Court of Human Rights: Towards a Non-coercive and Participatory Model of Accountability, http://www.zaoerv.de/69_2009/69_2009_3_a_471_506.pdf (pregledano 6. svibnja 2017.)
2. Elisabeth, Lambert, Abdelgawad: The Execution of the Judgments of the European Court of Human Rights, Human rights files, No 19, 2nd ed., [http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-19\(2008\).pdf](http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-19(2008).pdf) (pregledano 6. svibnja 2017.)
3. Dia Anagnostou, Alina Mungiu-Pippidi: Domestic Implementation of Human Rights Judgments in Europe: Legal Infrastructure and Government Effectiveness Matter, *The European Journal of International Law*, vol. 25, br. 1, 2014. <http://www.ejil.org/pdfs/25/1/2483.pdf> (pregledano 6. svibnja 2017.)
4. Bačić, Arsen, Vladavina prava i institucije kontrole ustavnosti zakona, u: Savjetovanje "Interpretativna uloga ustavnog suda, Novi Vinodolski, 27. – 29. rujna 2000.,
5. Burić, Zoran, Obveza izvršenja konačnih presuda Europskog suda za ljudska prava – u povodu odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske broj uIII-3304/2011 od 23. siječnja 2013., *Zagrebačka pravna revija*, vol. 2., br. 1., 2013.
6. Gomien, Donna, Kratak vodič kroz Europsku konvenciju o ljudskim pravima (hrvatski prijevod Josip Kregar, Dubravka Šimonović), Organizator, Sveučilišna tiskara, Zagreb, 1996.
7. Herdegen, Matthias, *Europsko pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2003.
8. Keller, Helen, Marti, Cedric: Reconceptualizing Implementation: The Judicialization of the Execution of the European Court of Human Rights' Judgments, *The European Journal of International Law*, vol. 26, br. 4., 2016. <http://www.ejil.org/article.php?article=2612&issue=129> (pregledano 6. svibnja 2017.)
9. Konforta, Marijana, Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 24.-broj 2/2017.
10. Marković, Sandra i Trgovac, Sanja, Postupak izvršenja presude Europskog suda za ljudska prava pred domaćim tijelima – ustavnosudski aspekt", *Hrvatska pravna revija*, listopad 2016.
11. Marković, Sandra i Trgovac, Sanja, Prihvatanje standarda Europskog suda za ljudska prava u zaštiti proceduralnog aspekta članka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda", *Hrvatska pravna revija*, srpanj-kolovoz 2016.
12. Omejec, Jasna: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava, *Strasbourgški acquis*, Novi informator, Zagreb, 2013.
13. Omejec, Jasna: Vijeće Europe i Europska unija, institucionalni i pravni okvir, *Novi informator*, Zagreb, 2008.
14. Omejec, Jasna: Izvršenje presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava, 2012.
15. Potočnjak, Željko i Stresec, Mirjana, u: *Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud Republike Hrvatske u zaštiti ljudskih prava*, (Hrvatsko ustavno sudovanje *de lege lata* i *de lege ferenda*", ur. Jakša Barbić, Zagreb, 2009.
16. Smerdel, Branko, O ustavima i ljudima, *Uvod u ustavnopravnu kazuistiku*, *Novi informator*, Zagreb, 2012.
17. 10th Annual Report of the Committee of Ministers, Supervision of the Execution of Judgments and Decisions of the European Court of Human Rights, 2016 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680706a3d> (pregledano 6. svibnja 2017.).

18. Vodič za sastavljanje akcijskih planova i izvješća o izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680592208> (pregledano 6. svibnja 2017.)
19. Nadziranje izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava, autorice: Başak Çali i Nicola Bruch, svibanj 2011.

Sanja Trgovac*

Sidonija Grbavac**

Sandra Marković***

Summary

THE CONSTITUTIONAL COURT'S VIEW ON THE EXECUTION OF JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

This paper presents the supervisory mechanisms established to guarantee the execution of the judgments of the European Court of Human Rights and decisions on the conditions for amicable dispute resolution. It points to the obligations that stem from these judgments and decisions for the contracting states, and emphasises the Constitutional Court aspect of this significant topic within the framework of protecting human rights and fundamental freedoms. It focuses on the period within which the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms has been applied in Croatia, and underlines the importance of the interpretative role of courts, with special attention given to the Constitutional Court of the Republic of Croatia and to the ECtHR. The topic is analysed mostly from the aspect of the Constitutional Court, building on the foundations that Professor Omejec laid in this field in the Republic of Croatia by firmly and widely embracing the European Court of Human Rights in the constitutional vision, and by drawing around herself a pool of experts, practitioners and persons for whom constitutional law and constitutional adjudication are a vocation, and not just a profession, in the course of fifteen years of analysing and creating pieces of the Constitutional Court and constitutional law mosaic of constitutional and convention law. We have constantly within reach on our desk the foundations and knowledge of the execution of ECtHR judgments in a book by Professor Omejec, a legal expert engaged in convention law, which analyses in detail the Strasbourg acquis. The current paper, by referring to this essential piece of literature, builds on the positions of the Constitutional Court and the influence of the ECtHR.

Keywords: *Constitutional Court of the Republic of Croatia, European Court of Human Rights, case law, rule of law, Constitution of the Republic of Croatia, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Committee of Ministers.*

* Sanja Trgovac, Senior Constitutional Court Legal Advisor – Mentor; sanja_trgovac@usud.hr.

** Sidonija Grbavac, Attorney at Law, Zagreb; sidonija.grbavac@gmail.com.

*** Sandra Marković, Ph. D., Attorney at Law, Zagreb; sandra_68_m@hotmail.com.

Zusammenfassung

**DIE ANSICHT DES KROATISCHEN
VERFASSUNGSGERICHTS ÜBER DIE VOLLSTRECKUNG
DER URTEILE DES EUROPÄISCHEN GERICHTSHOFS
FÜR MENSCHENRECHTE**

In der Arbeit werden die zur Gewährleistung der Vollstreckung von Urteilen des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte und der Entscheidungen über gültliche Streitbeilegung festgestellten Aufsichtsmechanismen besprochen. Es wird auf die aus diesen Urteilen und Entscheidungen hervorgehenden Pflichten für die Staatsparteien der Konvention hingewiesen. Die Ansicht des kroatischen Verfassungsgerichts über dieses wichtige Thema im Bereich des Schutzes der Menschenrechte und Grundfreiheiten wird auch besprochen. Man erörtert auch die Zeit, seit der die Europäische Menschenrechtskonvention in der Republik Kroatien angewandt wird. Ebenfalls wird auf die auslegende Rolle von Gerichten hingewiesen unter besonderer Berücksichtigung des Verfassungsgerichts der Republik Kroatien und des EGMR. Das Thema wird vor allem aus der Perspektive des Verfassungsrechts analysiert, wobei man aus den von der Professorin Omejec gelegten Grundlagen in der Republik Kroatien herausgeht. Die Grundlagen und das Bewusstsein über die Vollstreckung der Urteile des EGMR kann man im Buch von Professorin Omejec finden, in dem der Besitzstand des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte detailliert analysiert wird. Deshalb unterstützt man in dieser Arbeit die Standpunkte des kroatischen Verfassungsgerichts und des EGMR.

Schlüsselwörter: Verfassungsgericht, Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte, Rechtsstaatlichkeit, Verfassung, Konvention, Ministerrat.

Riassunto

**UNO SGUARDO GIUSCOSTITUZIONALE
SULL'ESECUZIONE DELLE SENTENZE DELLA CORTE
EUROPEA DEI DIRITTI DELL'UOMO**

Nel lavoro si espongono i meccanismi di controllo previsti al fine di garantire l'esecuzione delle sentenze della Corte europea dei diritti dell'uomo e delle decisioni sulle condizioni per la risoluzione bonaria del contenzioso. Si osservano gli obblighi derivanti da tali sentenze e dalle decisioni per gli stati contraenti responsabili, ponendo l'accento sull'aspetto stragiudiziale di questa significativa questione nell'ambito della protezione dei diritti e delle libertà fondamentali. Si sottolinea il tempo di vigenza della

Convenzione per la salvaguardia dei diritti dell'uomo e delle libertà fondamentali e si pone l'accento sulla funzione del ruolo interpretativo delle corti, in particolare della Corte Costituzionale della Repubblica di Croazia e della CEDU. La questione viene trattata prevalentemente dall'aspetto giuscostituzionalista seguendo le basi che in tale ambito nella Repubblica di Croazia ha posto la prof. Omejec, introducendo dalla porta principale la CEDU nella visione costituzionale e formando accanto a sé esperti e persone che del diritto costituzionale e della giustizia costituzionale hanno fatto una vocazione e non solo una professione, e ciò attraverso quindici anni di analisi e creazione di un mosaico di diritto costituzionale e di giustizia costituzionale permeato dai principi del diritto convenzionale. Le basi e le conoscenze relative all'esecuzione delle sentenze della CEDU le rinveniamo nella letteratura, il libro della prof. Omejec, che analizza in maniera dettagliata l'acquis di Strasburgo. Pertanto in questo lavoro, rinviando a tale lettura fondamentale, si continua con gli orientamenti della Corte Costituzionale e con l'influsso delle parole della CEDU.

Parole chiave: *Corte Costituzionale, Corte Europea dei diritti dell'uomo, giurisprudenza, principio di legalità, Costituzione, Convenzione, Commissione dei Ministri.*